

NORRA DJURGÅRDSSTADEN

ETAPP 2, NORRA 2

Kvalitetsprogrammet är ett dokument som upprättas av staden i samarbete med berörda byggherrar och arkitekter för att samordna den yttre miljöns utformning. Syftet är att säkerställa god utformning och hög kvalitet på gestaltningen av byggnader, gårdsmiljöer och offentliga rum. Kvalitetsprogrammet är ett komplement till detaljplanerna och hänvisas till i de exploateringsavtal som tecknas mellan exploateringsnämnden och respektive byggherre.

Godkänt av Stadsbyggnadsnämnden 19/9 2013

Norra Djurgårdsstaden

En miljöstadsdel i världsklass

År 2030 ska Stockholm vara främst gällande omställningen till det klimatanpassade samhället. Vår stad är redan i dag världsledande i att utveckla, marknadsföra och tillämpa ny energi- och miljöteknik och denna position ska förvaltas och stärkas. Norra Djurgårdsstaden har särskilt goda möjligheter att bli en internationell förebild inom hållbart stadsbyggande. Här kommer den växande storstaden att kunna förenas med de värden som gör Stockholm unikt: närheten till vatten och natur. Genom innovativ miljöteknik och kreativa lösningar kommer Norra Djurgårdsstaden att bli ett skyltfönster för hållbart stadsbyggande.

Stadsutvecklingsområdet kommer att få 12 000 nya bostäder och 30 000 nya arbetsplatser, allt från hamnanknutna verksamheter till företag inom finansiella tjänster, media och etableringar inom tjänste- och kultursektorn. Stadsdelen, som finns i ett av Stockholms bästa lägen i gränslandet mellan stenstad och natur, kommer att bli en levande och vital del av innerstaden.

Den nya stadsdelen kommer att erbjuda en urban miljö präglad av mångfald, både arkitektoniskt och livsstilmässigt. Boende och verksamma kommer att uppmuntras till egna initiativ och en ansvarsfull livsstil som också skapar goda sociala relationer. En blandning av bostäder, arbetsplatser och service skapar förutsättningar för att människor med olika bakgrund och i olika åldrar ska lockas till att bo, leva och arbeta i Norra Djurgårdsstaden.

Kvalitetsprogrammet har utarbetats i samråd med byggherrarna och deras konsulter. Programmet är sammanställt av stadsbyggnadskontoret genom Helena Ackelman. Från stadsbyggnadskontoret har även Jonas Claeson, Anna-Stina Bokander och Tomas Herrlander medverkat. Exploateringskontoret har medverkat genom Anders Widerberg, Gösta Olsson och Anna Pramsten. Trafikkontoret har medverkat genom Stina Airijoki och Sanna Tegnér.

Andersson Jönsson Landskapsarkitekter AB genom Anders Jönsson, Anna Englund, Jenny Svensson och Julia Pütsep, Bjerking AB genom Lars Ström samt Ramböller genom Elisabeth Rosenquist Saidac, Eva Pestmalis och Åsa Glaumann har medverkat i utformningen av allmän platsmark. Färgsättningskonsult har varit Tuva Lilliemarck, Per Sundstedt AB. Belysningskonsult har varit Maria Carlsson, EnergoRetea AB. Ledningssamordnare har varit Claes Pålman.

Illustrationerna på framsidan och på sidan 54 är framtagna av Rosenbergs arkitekter på uppdrag av stadsbyggnadskontoret.

Illustrationen på sidorna 2,3 är framtagna av BSK arkitekter på uppdrag av staden.

Illustrationerna på sidorna 7, 8, 50, 51, 52, 55 är framtagna av Andersson Jönsson Landskapsarkitekter

Illustrationerna på sid 53 är framtagna av Ramböller

Övriga illustrationer är framtagna av namngivna arkitekter på aktuella sidor samt av stadsbyggnadskontoret om övrigt inte anges.

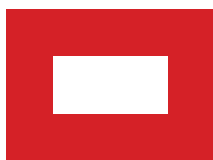
Byggherrar:

HEBA
FASTIGHETS AB

NCC

SKANSKA

Stockholmshem

Byggnadsfirman
VIKTOR HANSON

Wallenstam

Arkitekter:

 Andersson Jönsson Landskapsarkitekter AB
Södermannag. 5 • 116 23 Stockholm • Tel. 08 442 19 90 • www.aj-landskap.se

BELATCHEW
ARKITEKTER

BERG | C.F. Møller
Architects

Bjerking
Arkitekter Ingenjörer

brunnberg&forshed
ARKITEKTKONTOR

Joliark
rosenbergs arkitekter

tema:

 TENGBOM

urbio

VERA Vera Arkitekter AB
Banérgatan 29, 115 22 Stockholm
08-545 892 90 E vera@vera.se

Innehåll

---

1. INLEDNING	6
1:1 Bakgrund	6
1:2 Miljöprofil	6
2. ÖVERORDNADE GESTALTNINGSMOTIV	7
2:1 Stadsbyggnadskaraktär	7
2:2 Planens Syfte	8
3. BYGGNADSUTFORMNING	9
3:1 Byggnadstyper	9
3:2 Samordning inom projektet och med angränsande kvarter	9
3:3 Byggnadselement	9
3:4 Färgsättning	11
3:5 Bostadskvalitéer/lägenhetsutformning	11
3:6 Reklam och skyltning	12
4. UTFORMNING: BYGGNADSPROJEKT OCH KVARTERSMARK	13
4:1 Kv Stora Sjöfallet NCC Bostad genom Brunnberg & Forshed Arkitektkontor	14
4:2 Kv Stora Sjöfallet Viktor Hanson AB genom Joliark	18
4:3 Kv Stora Sjöfallet Wallenstam genom Vera Arkitekter	20
4:4 Kv Hornslandet Stockholmshem genom Tengbom Arkitekter	24
4:4 Kv Sonfjället Byggnadsfirman Erik Wallin genom Berg C. F. Moller Architects	29
4:5 Kv Sonfjället HEBA genom Rosenbergs Arkitekter	32
4:5 Kv Sonfjället Skanska genom Belatchew Arkitektur	38
5. UTFORMNING: Gårdar	42
5:1 Kv Stora Sjöfallet NCC, Viktor Hanson och Wallenstam genom Urbio	43
5:2 Kv Hornslandet & Sonfjället Stockholmshem, Erik Wallin, Heba och Skanska genom Tema Landskapsarkitekter	46
6. UTFORMNING: ALLMÄN MARK	50
6:1 Park	50
6:2 Torg	53
6:3 Gator	54
6:4 Utrustningsprogram	56
6:5 Färgsättning	56
6:6 Material	56
6:7 Belysning	56
6:8 Konstnärlig utsmyckning	56
6:9 Skyltning/Vägvisning	57
6:10 Tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade	57

1. Inledning

1:1 Bakgrund

Kvalitetsprogrammet är ett dokument upprättat av staden i samarbete med berörda byggherrar för samordning av den yttre miljöns utformning. Kvalitetsprogrammet utgör ett komplement till detaljplanen och hänvisas till i de exploateringsavtal som tecknas mellan exploateringsnämnden och respektive byggherre. I de dokument som upprättas för utbyggnaden av del av Norra Djurgårdsstaden - Norra 2 har följande formulering inskrivits:

”För att samordna och skapa gemensamma kvaliteter i den nya bebyggelsen och för att samordna utformningen av fastigheternas gårdar, med utformningen av gator och parker inom planområdet kommer ett kvalitetsprogram att upprättas. Kvalitetsprogrammet skall utgöra ett för Staden och byggherrarna gemensamt underlag för projektering, bygglovhantering, byggande och förvaltning av bebyggelse inom planområdet. Bolagen förbinder sig att medverka i arbetet med att upprätta kvalitetsprogrammet, att ta fram erforderligt underlag och bekosta sin del av arbetet. Kvalitetsprogrammet utarbetas av stadsbyggnadskontoret, i samråd med exploateringskontoret och byggherrarna inom planområdet. Bolagen förbinder sig att följa kvalitetsprogrammet vid projektering, upphandling och uppförande av bebyggelse på fastigheten samt att ha kostnadsansvaret för dess genomförande.”

Avsikten är att lägga fast en kvalitetsnivå som staden och byggherrarna gemensamt enats om, både för de enskilda byggnadsprojekten som för stadens egna anläggningar. Inom ramarna för denna kan sedan mindre förändringar göras, om de kan ske med bibehållen eller högre kvalitet. Genom att tidigt klargöra byggherrarnas och stadens ambitioner för detaljutförandet ökar möjligheten att säkerställa kvalitéerna vid genomförandet. Kvalitetsprogrammet godkänns av stadsbyggnadsnämnden och utgör därefter underlag för projektens bygglovprövning. Kvalitetsprogram avses upprättas för Norra Djurgårdsstadens alla större detaljplaneområden som i huvudsak innehåller bostäder och verksamheter eller omfattar miljöer med särskilt kulturhistoriskt värde. Det är en väsentlig planuppgift att formulera en sammanvägd kvalitetsnivå anpassad till Norra Djurgårdsstadens speciella läge och förutsättningar.

Vid planering och utformning av bebyggelsen har utgångspunkter bl.a varit områdets läge i anslutning till Stockholms innerstad, omkringliggande park- och kulturmiljö samt den kulturhistoriskt värdefulla gasverksbebyggelsen.

Avsikten är att planera och utveckla en miljöstadsdel med en blandad bebyggelse bestående av klimatsmarta bostäder, lokaler, kontor, butiker och serviceanläggningar.

1:2 Miljöprofil

I miljöprogrammet 2008-2011 fastslår kommunfullmäktige i Stockholm stad att erfarenheterna från Hammarby Sjöstad ska tas till vara och att två bostadsprojekt ska planeras med en tydlig miljöprofil. I budgeten för 2008 pekas Norra Djurgårdsstaden ut som det ena av de två områdena med visionen att skapa en miljöstadsdel i världsklass. Beslutet ligger i linje med stadens vision för 2030 – ”Ett Stockholm i världsklass”. Enligt visionen ska Stockholm 2030 vara både världsledande i att utveckla, kommersialisera och tillämpa ny energi- och miljöteknik och en stad där det skapas stadsutvecklingsprojekt som utgör internationella föredömen.

Miljöprofilområdena tjänar tre viktiga syften:

- De skall befästa Stockholms position som en ledande huvudstad i klimatarbetet.
- De skall stödja marknadsföringen av svensk miljöteknik.
- De skall vara föregångare som utvecklar ny teknik som senare kommer allt bostadsbyggande i Stockholm till godo.

Då miljöfrågorna inom projektet spänner över systemgränser och berör många kunskapsområden är det viktigt att de samordnas väl. De mål och åtaganden som tas fram måste vara tydliga och uppföljningsbara och formuleras i samförstånd mellan berörda aktörer. Redan på planeringsstadiet är det viktigt att ta hänsyn till hur och vem som ansvarar för uppföljning av mål och åtaganden.

Genomförandet och utformningen av den speciella miljö- och kretsloppssatsningen för Norra Djurgårdsstaden kommer att regleras i andra former än i detta program för gestaltning.

2. Överordnade gestaltungs-motiv

Planområdet har under en längre tid ingått i område för gasproduktion och har i huvudsak använts för industriändamål i form av upplagsområde för kol och koks samt hantering av dessa massor. Delar av området har inte nyttjats aktivt för stadsgasproduktion sedan 1970-talet då stadsgasproduktionen förändrades. Inom planområdet ingår även gasverkets kontorshus och delar av kontorsparken, båda kulturhistoriskt värdefulla. I det närmaste all verksamhet i området är avvecklad.

Planområdet ingår i dalstråket Fiskartorpet-Fisksjöäng-Husarviken som ursprungligen utgjorts av gräsmarker och vattenområden men som under hand har fyllts ut och förändrats i takt med gasverksamhetens utveckling. Landhöjningen har ytterligare bidragit till att minska vattenytorna i området.

Dalgången kantas av vegetationsklädda höjdparter, exempelvis Hjorthagsberget som delvis är markant och brant. Husarviken kantas av vegetation där en alridå på södra sidan utgör ett tydligt landskapselement. Planområdet i sig är relativt plant då det huvudsakligen ligger på utfylld mark. Marken inom planområdet är delvis förorenad genom de massor som använts vid utfyllnaden och tidigare industriell verksamhet.

2:1 Stadsbyggnadskaraktär

Ambitionen är att Norra Djurgårdsstaden ska bli en del av innerstaden med en stark attraktionskraft och en identitet som präglas av god arkitektur och hållbarhet. Läget nära Kungliga nationalstadsparken, Husarviken och den unika tegelarkitekturen i gasverksområdet, ritad av Ferdinand Boberg, ger området en unik karaktär. Utformning, färgsätt-

BILD 2:1:1 Illustrationsplan, det område som kvalitetsprogrammet omfattar är markerat med röd streckad linje

ning och materialval för den nya bebyggelsen ska utgå från och inspireras av omgivningens natur och arkitektur och ta hänsyn till dessa värden.

Den aktuella detaljplanen innehåller i huvudsak bostäder men inom planområdet planeras även kommersiella lokaler i bebyggelsens gatuplan för etablering av service och handel.

Husens höjd är varierad och anpassar sig till omgivande landskap. Miljön ska kännas trygg och säker och man ska ha god överblick i det offentliga rummet. Detta styr hur kvarter, bostadsgårdar och parker utformats och avgränsats. Den nya bebyggelsen i Norra Djurgårdsstaden utformas med tydligt definierade privata och offentliga rum.

2:2 Planens syfte

Detaljplanen ingår i stadsutvecklingsområdet Norra Djurgårdsstaden som staden identifierat för övergripande stadsomvandling för blandad bebyggelse. Området omfattar totalt ca 12 000 bostäder samt 30 000 arbetsplatser och är därmed ett av Europas största stadsutvecklingsprojekt.

Planen utgör del av den andra utbyggnadsetappen och syftar till att möjliggöra bebyggelse för i huvudsak bostadsändamål på mark som tidigare använts för industriändamål.

Planen omfattar ca 560 bostäder fördelade på tre kvarter. Detaljplanen omfattar även kvartersmark för bevarande av kulturhistorisk intressant bebyggelse och mark för allmänt ändamål, gata, torg och park.

För en mer detaljerad beskrivning av planens uppbyggnad hänvisas till planbeskrivningen för del av Norra Djurgårdsstaden - Norra 2 (Dp 2009-18084).

BILD 2:2:1 Illustrationsplan för planområdet

3. Byggnadsutformning

3:1 Byggnadstyper

Bebyggelsen planeras ges en stadsmässig karaktär där levande bottenvåningar med kommersiella lokaler möjliggörs i alla kvarter. För alla byggnader har särskilda krav ställts på hög arkitektonisk kvalitet.

Bebyggelsen planeras med en variation och oregelbundenhet inom kvarteren där olika typologier och byggnadshöjder blandas. Även när det gäller lägenhetsstorlekar och upplåtelseformer är inriktningen att uppnå en stor variation. Kvarterindelningar är formade utifrån de identifierade stråken, släpp i gasverksbebyggelsen och stadsdelens övergripande gatu- och parkstruktur. Genom detta bildas tre kvarter. Kvarteren är slutna mot områdets huvudgata och öppnas upp för utblickar och öppenhet mot naturen i norr.

I kvarteren närmast gasverksbebyggelsen motsvarar kompositionen av byggnadsvolymer den intima rumslighet som finns i gasverket. Bebyggelsens våningsantal varierar mellan tre och åtta våningar. Genom att bebyggelsen även antar olika former och volymer uppnås en variation både i boendeform och i upplevelse av staden, kvarteret och gårdsrummet. Mellan de två kvarteren i öster sträcker sig ett viktigt stråk som både sikt- och rörelsemässigt kopplar samman den nya bebyggelsen med gasverket och befintliga Hjorthagen. Detta stråk utformas som ett torg där publika verksamheter kan etableras i bottenvåningarna runt torget. De lägre byggnaderna är placerade centralt i kvarteren och längs Husarviken. Avsikten är att möjliggöra solinstrålning på gårdarna och att ta ner bebyggelsens skala i de rum som boende och verksamma i området till stor del förväntas vistas och stanna upp i, som på gårdsmiljöer och kring torget. Längs områdets gator tillåts de högre delarna av bebyggelsen. I mitten av det västra kvarteret sänks byggnadshöjden för att förstärka släppet i kvarteret och sikten från Husarviken genom kontorsparken mot tegelgasklockorna.

3:2 Samordning inom projektet och med angränsande kvarter

Målsättningen är att bebyggelsen ska ha en sammanhållen karaktär och en klart avläsbar identitet. Detta bygger på en starkt bunden planstruktur där varje kvarter varierar utifrån arkitekternas och byggherrarnas intentioner. Den bostadsbebyggelse som tidigare uppförts längs gator i innerstaden i samband med malmarnas utbyggnad har gestaltningsmässigt samordnats med hjälp av lokala byggnadsordningar som komplement till stadsplanerna. På samma sätt har staden i denna etapp upprättat stadsbyggnadsprinciper som varit utgångspunkt i gestaltandet av projekten.

I Norra Djurgårdsstaden - Norra 2 hämtas inspiration både från den täta rutnätsstaden i den närliggande innerstaden och från den omkringliggande naturmarken. Till detta har också adapterats ekologiska funktioner och miljömässiga kvaliteter såsom ökad biologisk mångfald, spridningssamband och energiproduktion. En annan viktig utgångspunkt för gestaltningen i området är den kulturhistoriskt intressanta industrimiljön inom gasverksområdet med dess kännetecknande tegel- och stålarkitektur.

Storleken på de enskilda markanvisningarna inom området har också anpassats för att skapa ytterligare kvaliteter vilket ges uttryck i form av arkitektonisk variation, möjligheter till varierade upplåtelseformer och en större mångfald. Detta goda samarbete mellan staden, byggherrar, arkitekter och andra experter har varit helt avgörande för bibehålla hög arkitektonisk kvalitet genom projektets gång.

3:3 Byggnadselement

För hela projektet gäller att väsentliga byggnadsdetaljer ges en väl samordnad och högklassig utformning. Riktlinjerna syftar till att höja nivån på arkitekturen i området samt säkra en beständighet över tid.

Alla material, produkter och kemikalier som krävs i byggprocessen ska vara dokumenterat bra miljö- och hälsoval i ett livscykelperspektiv. Återvunna byggmaterial och anläggningsmassor ska så långt som möjligt användas. Byggnadsmaterialen ska även vara återvinningsbara för framtida användning.

Fasader

Bebyggelsen ska generellt utformas med fasader av puts, tegel, natursten eller trä. Även skivmaterial och betong kan förekomma där detta bedöms lämpligt. Inga synliga fogar mellan prefabricerade fasadelement tillåts. Materialens karaktär ska avspeglas i fasadernas uttryck.

Entréer

Bostadsentréer ska tydligt markera sig i fasad och ges ett välkomnande och gediget utförande. Entréer av olika dignitet ska ges motsvarande uttryck i fasad. Samtliga entréer ska ansluta till trottoar, entréförgård och gårdar utan nivåskillnader i form av trappsteg eller kantsten. Entréer och trapphus måste utformas med hänsyn till synskadade bland annat avseende omfattning av glaspartier, bländrisk, belysning, färgmarkeringar och skyltning.

Socklar

Sockelpartier ska utföras av natursten eller ges en liknande högklassigutformning mot offentliga stadsrum. De bör ha en struktur och färg som anpassats till de släta ljusa granitmurar som nyttjas i stadens anläggningar och i förgårdsmurar.

Balkonger och terrasser

Balkongers och burspråks utformning och omfattning ska ta hänsyn till fasadernas orientering. Mot gator, i synnerhet områdets huvudgator, ska en tydligt stadsmässig karaktär ges, där balkonger och burspråk ska vara väl integrerade i fasaden. Flera av byggnaderna i etappen nyttjar balkonger eller balkongzoner som en betydande del av det arkitektoniska uttrycket. I dessa fall är det speciellt viktigt att balkongernas utförande, materialval och detaljeringsgrad sker med hög kvalitet och detaljprecision. De ska utgöra en förlängning av fasaden och inte uppfattas som utanpåliggande loftgångar. Syftet med de hårda kraven på utformningen av balkonger och balkongzoner är att uppnå en hög grad av stadsmässighet och samtidigt tillskapa stora boendekvaliteter samt förbättra förutsättningarna för att uppnå energieffektiva byggnader.

Upp till en höjd av minst 3,60 meter från gatunivån ska hållas fritt från balkonger, burspråk eller andra utskjutande delar, för en god utformning samt bra förutsättningar för skötsel. Mot gårdarna kan fasaderna ges en friare karaktär med ett mer varierat fasadliv. Följande riktlinjer gäller där annat inte särskilt markerats på plankartan: (för gatunamn se illustration sid 13)

- Mot områdets huvudgata (Bobergsgatan) får balkonger ej gå ut över gatan.
- Mot områdets sekundära huvudgator (Jaktgatan och södra delen av Grythundsgatan) får balkonger utföras med ett maxmedeldjup om 1,2 meter över gatan, burspråk med ett maxmedeldjup om 80 cm.
- Mot övriga gator får balkonger utföras med ett maxmedeldjup om 1,5 meter över gatan, burspråk 1,3 meter.
- Mot bostadsgårdar får balkonger, burspråk och utskjutande entrépartier utföras inom ett avstånd av högst 2,5 meter från fasaden. Burspråk mot gårdssida får gå ner till gårdsbjälklagets nivå. Balkonger får placeras lägre än 3 meter över gårdsbjälklag.
- Balkonger ska utformas utan synliga sparkroppar och alltid vara målade på undersida eller ges annan motsvarande behandling.

BILD 3:4:I Färgsättning. Exempel på färgprover som använts vid utformningen. Jordnära färger som anknyter till både till den angränsande gasverksbebyggelsen och till närliggande naturområden i Kungliga nationalstadsparken.

Riktlinjerna är avsedda att vara vägledande och tydliggöra skillnaden mellan gårdssidan och gator med olika karaktär. Det övergripande syftet är att balkonger mot gata inte skall upplevas som dominerande och att de hänger ut över gatan.

Avsteg från riktlinjerna kan göras där Stadsbyggnadsnämnden så prövar lämpligt, till exempel för att fullfölja en medveten gestaltningssidé eller för att uppnå en bättre helhetslösning. Inglasning av utskjutande balkonger mot gata får inte ske i efterhand.

Tak och takfot

Flertalet av byggnaderna förslås att utformas med gemensamma takterrasser. Detta ställer krav på att hiss och trapphus tillgängliggörs för taket. Volymen för hiss, trapphus eller tekniska anordningar ska placeras centralt på taket så att de inte upplevs som dominerande från gatunivå. I de fall volymen på tak förekommer ska de arkitektoniskt integreras i byggnadens helhet. I samverkan med dessa volymer får ytor för gemensamma ändamål, t.ex. gemensamhetslokal, växthus eller liknande anordnas. De tak som inte nyttjas för fastighetsgemensamma, sociala funktioner kan med fördel bekläs med vegetation eller nyttjas för energiproducerande ändamål. Eventuella anläggningar för tillvaratagande av solenergi utformas som arkitektoniskt integrerade delar av taket.

3:4 Färgsättning

Fasaderna ska generellt ha jordnära färger, avstämda mot den äldre gasverksbebyggelsen och till omgivande natur. I områdets centrala delar kan en ljusare och klarare färgskala prövas. Byggnaders gårdsfasader kan ha en ljusare kulör.

3:5 Bostadskvaliteter och lägenhetsutformning

Lägenhetsutformning, planlösningar och tekniska egenskapskrav för bostäder utformas enligt PBL, BVL med tillhörande förordningar och Boverkets byggregler, BBR. Vägledning bör också sökas i Bygg-ikapp-handikapp. De krav som anges i BBR ska därmed utgöra en lägsta nivå för utformning av bostäder och bostadskomplement. Utöver de krav som ställs i BBR anger stadsbyggnadskontoret följande ambitioner för lägenhetsutformning mm:

Lägenhetssammansättning

En varierad och för staden normalfördelad lägenhetssamman-

sättning eftersträvas inom Norra Djurgårdsstaden. Hjorthagens befintliga lägenhetsutbud består till största delen av mindre lägenheter. Därför är det önskvärt att tillkommande bebyggelse har en mer varierad sammansättning.

Lägenhetsutformning

Lägenhetens planlösningar bör ge goda rumssamband och rumsformer, flera möbleringsalternativ, flexibilitet i användningen och god tillgänglighet för funktionshindrade. Genomgående lägenheter med ljus från flera väderstreck eftersträvas.

Ljudisolering

I de fall där sovrum är placerade direkt mot trapphus bör ljudisoleringen i mellanväggen vara bättre än vad normen i BBR föreskriver. Även inom lägenheten bör isoleringen mellan bad och sovrum beaktas. Fläktar, element och mekaniska ventilationsanordningars bullernivåer bör beaktas vid val av apparater. Planlösningar bör utformas även med avseende på ljudkvalitéerna i en bostad. Lägenheterna bör utformas med målet att uppnå ljudklass B och helst bättre.

Balkonger och terrasser

Kommunfullmäktige har beslutat att Norra Djurgårdsstaden ska vara föregångare avseende miljö- och kretsloppsanpassning samt tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionshinder. Balkonger, uteplatser och bostadskomplement ska göras tillgängliga för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga. Om bostaden har flera möjligheter till utevistelse, exempelvis balkong och uteplats/terrass, ska minst en utav dessa vara tillgänglig i nivå med innergolvet. Balkonger mot gata bör ges en stadsmässig karaktär. Inglasning av utskjutande balkonger mot gata får inte ske i efterhand.

Bostadskomplement

Det är en god bostadskvalité att ha ett förråd i eller i direkt anslutning till bostaden. Om kompletterande förråd behövs eller om hela förrådsytan placeras i separat grupp på vind eller i källare, bör grupperingen i sig begränsas i storlek. Förråden bör kunna nås från det egna trapphuset och vara tillgängliga med hiss.

För att främja ett högt användande av cykel som transportmedel planeras en god tillgänglighet till cykelparkering. Plats för cyklar ska anordnas inom kvarteret med ett minsta cykelparkeringstal om 2,2 platser per lägenhet. Detta tal baseras på

boendecykelparkering med 2 platser per lägenhet samt 0,2 besöksplatser för cykel per lägenhet. Cykelparkering placeras i mindre enheter i byggnaden lättillgängliga från gata och gård. Cykelrum ska anordnas i anslutning till entréer. Utrymme för uterullstolar ska finnas, det ska vara uppvärmt samt ha möjlighet till uppladdning.

Garage

Garage placeras under respektive kvarter. Garagens tillgänglighet för funktionshindrade personer ska särskilt beaktas. Parkeeringstalet för hela planområdet beräknas till ca 0,5p/lägenhet. Det relativt låga parkeringstalet i området motiveras av höga miljöambitioner och den höga exploateringsgraden. I stadsdelen skapas förutsättningar för upprättande av bilpool med ett parkeringstal om 0,012 plats/lägenhet. Inom denna detaljplan avsätts cirka 16 parkeringsplatser för bilpoolsbilar. All annan parkering ovan mark ska utgöra besöksparkering.

Avfallshantering

För bostadsområdets mest frekventa avfallsfraktioner planeras ett stationärt sopsugssystem med tre fraktioner. Inkasten placeras med fördel i trapphusen eller i anslutning till trapphus på gården.

I alla lägenheter ska avfallskvarnar för organiskt avfall installeras. Det organiska avfallet transporteras via avloppssystemet till Henriksdalsverket för rötning och biogasframställning.

Övriga avfallsfraktioner placeras i traditionella soprum inom kvarteret. Nedkast samt soprum ska vara tillgängliga och användbara från rullstol samt anpassade till arbetsmiljöverkets krav. Längsta avstånd från bostadsentré till sopsugsinkastet är ca 30 meter och till soprum ca 50 meter.

3:6 Reklam och skyltning

Skyltning ska anpassas till stadsbilden och utformas så att de berikar staden, samverkar med byggnadernas utformning och underordnas det kulturhistoriska värdet. Lysande skyltar hör naturligen ihop med de verksamheter i bottenvåningarna de är knutna till. De ingår också i gaturummets koncentration till ljuset i bottenvåningens nivå. Hos skylten ska den grafiska formen, tecknet, lysa och inte bakgrunden. Bygglov krävs för skyltar. Princip för skyltning inom området:

- Skylt placeras i direkt anslutning till verksamhetslokalen.
- Inga skyltar eller vepor får sättas upp på fasad för annan verksamhet än den som inryms i byggnaden. Dessa skyltar, som ofta syns på långt avstånd, måste samspela med byggnaden på ett omsorgsfullt sätt. Detta innebär bland annat krav på friliggande bokstäver eller fria konturer, företrädesvis av neon

samt en utformning anpassad till byggnadens fasad.

- Utstående skylt får placeras minst 3,5 m ovan gata eller torg med en en skyltyta om 1 m², samt får skjuta ut max 1,2 m från fasad. Invändigt synlig skylt som vänder sig mot gata eller torg jämföras med utvändigt skylt.
- Själva texten ska lysa, inte bakgrunden.
- Skylt bör placeras så att den inte skymmer karaktäristiska fasaddetaljer.

Dessa riktlinjer för områdets skyltning omfattar inte skyltbehovet för synskadade och orienteringshandikappade. Sådana riktlinjer inryms delvis i stadens riktlinjer för handikappanpassning av utemiljöer i skriften ”Stockholm - En stad för alla”.

4. Utformning: byggnadsprojekt och kvartersmark

BYGGHERRAR OCH ARKITEKTER

KVARTER	BYGGHERRAR	ARKITEKTER	LANDSKAPSARKITEKTER	BOSTÄDER
 Stora Sjöfallet	NCC Bostad	Brunnberg & Forshed Arkitektkontor	Urbio	77 st
 Stora Sjöfallet	Viktor Hanson	Joliark	Urbio	30 st
 Stora Sjöfallet	Wallenstam	Vera Arkitekter	Urbio	121 st
 Kontorsparken	Förskola - Wallenstam	Vera Arkitekter	Andersson Jönsson Landskapsarkitekter	-
 Hornslandet	Stockholmshem	Tengbom	Tema	152 st
 Sonfjället	Heba	Rosenbergs arkitekter	Tema	71 st
 Sonfjället	Erik Wallin	CF Möller Berg	Tema	18 st
 Sonfjället	Skanska	Belatchew Arkitekter	Tema	95 st
TOTALT ANTAL BOSTÄDER				564 st

BILD 4:1:3 Perspektiv från Jaktgatan

4.1 Kv Stora Sjöfallet

NCC Bostad genom Brunnberg & Forshed Arkitektkontor

GESTALTNINGSBESKRIVNING

Kvarteret är uppdelat i tre husvolymer med inbördes variationer, men med ett släktskap i gestaltningen.

Med inspiration från gasverkets arkitektur används tegel som huvudsakligt fasadmateriäl. För att ge liv åt murverket väljs tegelsorter med varierande bränningsgrad och kulörmässiga skiftningar. Teglet kombineras i första hand med perforerad metall i balkongräcken, solskydd och som våningshöga skärmar. I första hand är metallen rosttrögt stål eller annan likvärdig metall, typ Corten. Dessa material kompletteras med puts vid balkonger samt mörk betsad ek i entrépartier. Målsättningen är en sammanhållen färg- och materialpalett i jordskalan.

Hus 6 i fyra våningar, uppförs i mörkt gråbrunt eller svart tegel. Volymen ger ett slätt och enkelt intryck med tegel på alla fasader och solskydd i form av skjutbara skärmar monterade i soliga lägen. På gavlarna binds balkongerna samman av våningshöga skärmar av perforerad metall, medan sidofasaderna åt öster och väster kompletteras med utanpåliggande balkonger.

Hus 7 i sju våningar uppförs i ljust tegel som mönstermuras för reliefverkan i bottenvåningen mot gatan. Gatufasaden mot söder och väster får ett yttre hölje av veckad karaktär, byggt av vinklade balkonger och på utsidan monterade skärmar av perforerad metall. Inom denna balkongzon ryms planteringslådor. Resultatet blir ett grönskande och skirt flor utanpå den tunga tegelvolymen. Detta flor bildar klimatskydd och grön vistelsezon. Gårdsfasaden och gavlarna ges liv genom en fältindelning i tegelytan, denna utförs utan djupverkan men kompletteras med franska balkonger. Konstnärlig utsmyckning utförs som en del av byggnaden och med syfte att förstärka husens materialkänsla samt ge ett dekorativt inslag, och koncentreras i första hand till hörnet av hus 7.

BILD 4:1:2 Fasader mot Taxgatan och fasader mot Jaktgatan

- MÖRKT TEGEL
- LJUS TEGEL
- INRE FASADVÄGG I LJUS PUTS BAKOM BALKONZONEN
- SKJUTBAR SOLAVSKÄRMNING, PERFORERAD PLÅT
- ODLINGSLÅDA, DJUP 300 MM, PLACERAS PÅ BALKONGPLATTA LÅG FRONT AV PERFORERAD PLÅT TÄCKER AV LÅDAN, ÖVRIG FRONT I GLAS I DETTA LÅGE.
- BALKONGFRONT AV PERFORERAD PLÅT. TÄCKER AV BALKONGPLATTAN. STANDARDHÖGA VARVAS MED VÄNINGSHÖGA. ALLA ÄR FASTA.
- ENTRÉPARTI AV TRÄ
- TEGEL MÖTER MARK/ ALT LÅG NATURSTENSSOCKEL I LJUS GRANIT.

BILD 4:I:3

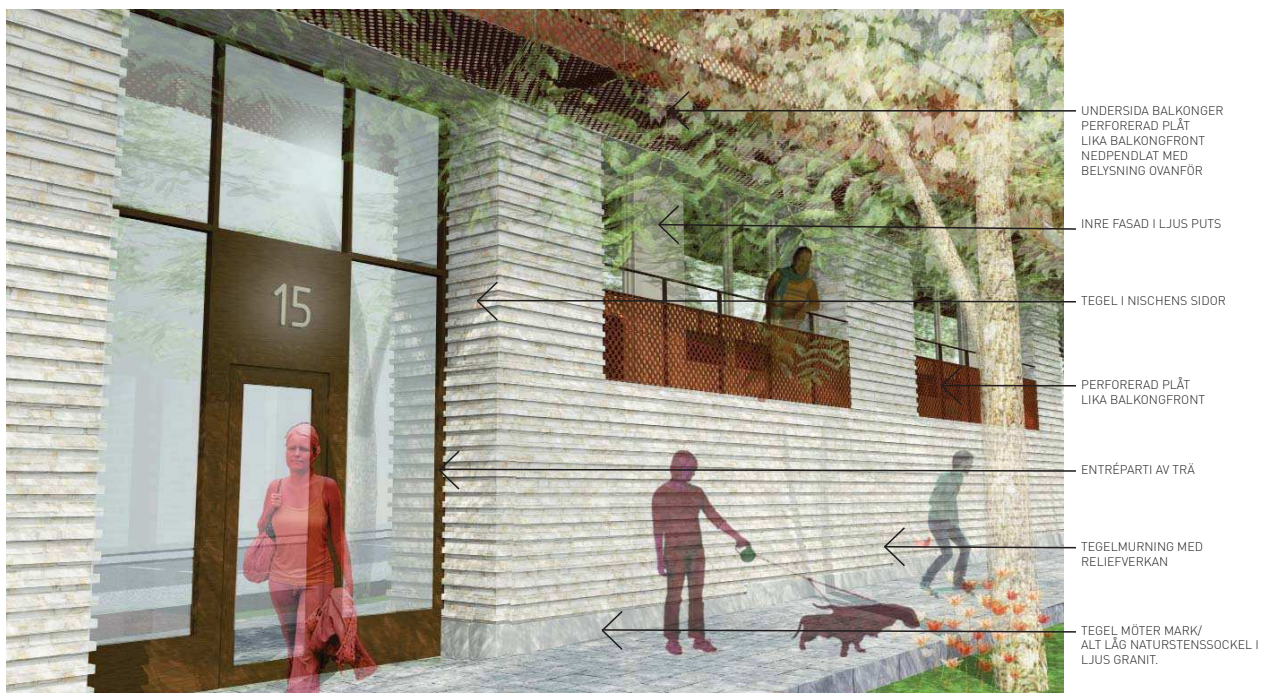
- ODLINGSLÅDA, DJUP 300 MM PLACERAS PÅ BALKONGPLATTA LÅG FRONT AV PERFORERAD PLÅT TÄCKER AV LÅDAN, ÖVRIG FRONT I GLAS I DETTA LÅGE. LÄGENHETSAVSKILJARE I GLAS.
- BALKONGFRONT AV PERFORERAD PLÅT. TÄCKER AV BALKONGPLATTAN. STANDARDHÖGA VARVAS MED VÄNINGSHÖGA. ALLA ÄR FASTA.
- INRE FASADVÄGG I PUTS

BILD 4:I:4

- SLÅTA BALKONGUNDERSIDOR, MÅLAS LJUSA
- INRE FASADVÄGG I LJUS PUTS
- LÄGENHETSAVSKILJARE I GLAS
- ODLINGSLÅDA, DJUP 300 MM, PLACERAS PÅ BALKONGPLATTA LÅG FRONT AV PERFORERAD PLÅT TÄCKER AV LÅDAN, ÖVRIG FRONT I GLAS I DETTA LÅGE.
- BALKONGFRONT AV PERFORERAD PLÅT. TÄCKER AV BALKONGPLATTAN. STANDARDHÖGA VARVAS MED VÄNINGSHÖGA. ALLA ÄR FASTA.

BILD 4:I:5

BILD 4:1:6 Sockelvåning och entreparti

BILD 4:1:7 Taklandskap

Hus 8 i fem våningar uppförs i rödbrunt tegel. Huset vänder sig med en generös balkongzon mot Husarviken med dess parkrum. Volymen ger liksom hus 6 ett slätt och enkelt intryck där långsidorna uppförs med enkla tegelmurar som står mot gavlarnas burspråk och balkongfronter klädda av perforerad metall. Solskydd i form av skärmar monteras i anslutning till fönstret vilket ger rytm och liv åt fasader i soliga lägen. I bottenvåningen mot Husarviksgatan finns en lokal med glaspartier mot gatan.

Generellt gäller att fönstren är vertikala och höga. Utsidans smygar utförs med exponerat tegel medan insidans smygar vinklas för att reflektera ljuset maximalt.

Alla bostäder får odlingslådor på sina balkonger. Några lägenheter får stora terrasser på taket av Hus 7. Taken är låglutande sedumtak med distinkta takkrön. Bilplatser finns i garaget under gården.

BILD 4:1:8 Balkongutformning

HÅLLBARHETSPROFIL

Generalitet är lika med hållbarhet. En lägenhet med rum som kan användas efter olika behov under olika stadier i livet borgar för långsiktighet.

Med en konsekvent placerad installationszon i husens mitt skapas möjlighet till flexibilitet längs fasaderna och rummens antal och placering kan varieras.

Balkongzonen förhindrar såväl direkt solinstrålning som kraftig avkylning och bildar därmed en värdefull klimatbuffert under dygnet och året. Balkongerna utförs med köldbryggebrytande infästningar.

Fasader i soliga lägen kompletteras eventuellt med skjutbara skärmar som tillåter de boende att själva reglera ljusinsläpp och avskuggning.

Husen har lågenergi som målsättning och därmed blir täthet, isoleringsmängd och fönsterkvalitet särskilt viktiga faktorer, liksom styrd ventilation och hög återvinningsgrad av värmen. För egenproduktion av el används solceller som monteras på yttertaket.

BILD 4:I:9

BILD 4:I:10

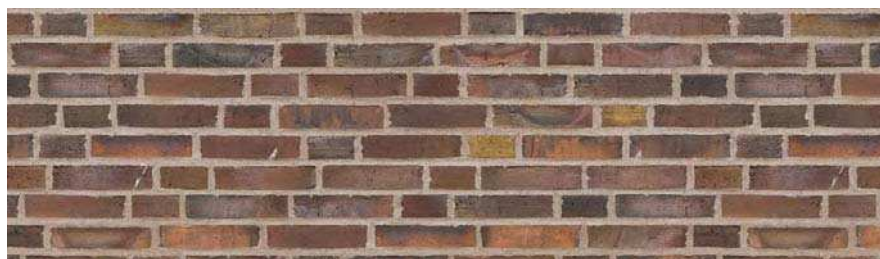
BILD 4:I:11

HUS 6: Förslag: Petersen Tegl D58 - alt Tegelmäster 3.4.78

HUS 7: Förslag: Petersen Tegl D71 - alt Tegelmäster 3.7.34

HUS 8: Förslag: Petersen Tegl D48 - alt Tegelmäster 3.2.78

BILD 4:I:12 Materialpalett

Putspartier, fönster, -bleck, fasadplåt, ev fasadskiva: 2010-Y10R

Balkongfronter: perforerad rosttrött stål eller likvärdig metall

Entrépartier, entréhallar: betsad ek

Krönplåtar, stuprör, hängrännor: standardkulör NCS S 7502-B

BILD 4:2: I Perspektiv från Husarviken

4.2 Kv Stora Sjöfallet

Viktor Hanson AB genom Joliark

BOSTÄDERNAS UPPBYGGNAD

Bebyggelsen består av två huskroppar grupperade utefter Husarviken. Varje lägenhet öppnar sig mot Husarvikens vatten och Norra Djurgårdens grönska. Lägenheterna utgör i princip radhus staplade på varandra, små lägenheter i suterrängnivån som nås via en korridor i bakkanten, större lägenheter i ett plan i gårdsnivån samt etagelägenheter med takterrass som nås från en loftgång, allt sammanbundet med trappa och hiss från den gemensamma entrén som ligger mellan husen.

VOLYMSUPPDELNING

De två husen behandlas arkitektoniskt som ett hus, där en mittendel skurits ut. De ”snittade” ytorna och byggnadsdelarna emellan såväl utvändigt som invändigt nyanseras och gestaltas som delar av och i, ett större entréhallssammanhang. Trappan och entrén ligger på var sin sida utefter gavelfasaderna. Mitten mellan

ligger en volym som innehåller ett dolt soprum. Volymen sträcker sig i form av ett skärmtak över entrén och knyter samman volymen med den ena gaveln. Entréhallens inre del lysas upp av ett takljus som blir en del av arkitekturen mellan huskropparna i gårdsnivån.

Balkongerna utgör arkitektoniskt integrerade delar av huskroppen. De förmedlar kontakten mellan husets inre och parklandskapet utanför. Lägenhetens storlek och utbredning i plan och höjd avslöjar sig i balkongfasadens indelning och blir därigenom ett motiv i arkitekturen. Även taket utgör en del av huskroppen och utformas som ett veckat system där bjälklaget snittas och viks upp som flikar riktade mot solen för att fanga energin från denna men också för att förmedla ljuset ner i bostaden och bilda entré till takterrasserna. Att de uppvikta flikarna får ett smäckert utseende är en förutsättning.

Loftgångarna utgör däremot separata konstruktioner, skilda från huset, endast sammanbundna via entrébryggor.

MATERIALBEHANDLING

En materialreducering eftersträvas. I princip förekommer endast tre fasadmateri-
al: betong, stål och glas.

Betongen förekommer huvudsakligen i form av element där skarvarna bildar ett storskaligt mönster som utgör en del av den arkitektoniska gestaltningen. Väsentligt blir då precisionen i sammanfogningen av elementen. Betongytans olika strukturer skall tydliggöra byggnadsdelarnas funktion i arkitekturen.

Glaset skall uppfattas som öppningar eller speglingar i fasaden där fönsterpartiernas karmar och bågar har tunna dimensioner och en mörkare kulör än fasaden som helhet, så att de endast upplevs som en del av öppningen.

Stål förekommer bland annat i pinnräcken av smide där dimensionerna minimeras. Målsättningen är att de skall uppfattas som en tunn spindelväv utan materialitet. Avvattningen i form av rännor och stuprör skall utföras om möjligt dolt och så diskret som möjligt. Allt stål samt aluminium i fönsterkarmar- och bågar målas i samma grå kulör något mörkare än betongens färg.

Murar i gatu- och gårdsplan utformas av ljusgrå granit och utgör en del av kvarterets gemensamma markplanering. Stenmurarna utgör i princip gränsen mellan hus och gård.

HÅLLBARHETSPROFIL

Huset ska så långt det är möjligt utföras tätt och med välisolerade och köldbryggsfria konstruktioner för att undvika onödiga energiförluster. Husen har en kompakt utformning, det vill säga den omslutande byggnadsarean är så liten som möjligt i förhållande till golvarean. Fönstren är den byggnadsdelen som har lägst värmemotstånd. För att klara av de stora fönsterpartierna mot norr har vi använt effektiva energifönster för att få minsta möjliga förluster.

All luft som ska in i huset passerar genom ventilationssystemet för att uppnå maximal återvinning av varmluften, ett från- och tilluftssystem (ftx).

Solenergin tillvaratas genom solceller placerade på taket. För att få maximal effekt optimeras placeringen genom att vinkla de delar av taket som bär solceller mot söder.

Det ska vara så enkelt som möjligt att använda cykeln därför finns det i huset plats för drygt 2 cyklar per lägenhet i entréplanet med ingång direkt från Husarviken samt en del platser på gården i anslutning till gårdsentrén.

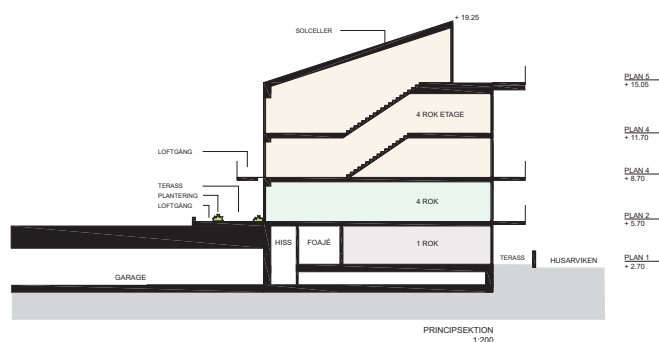

BILD 4:2:2 Principsektion

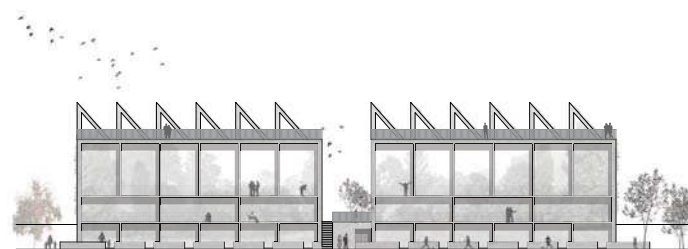
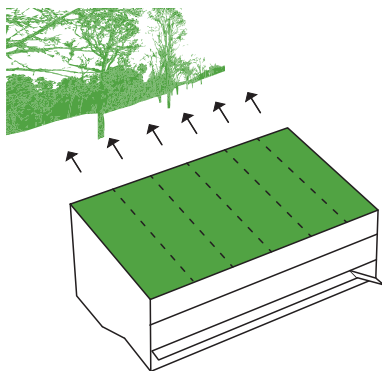
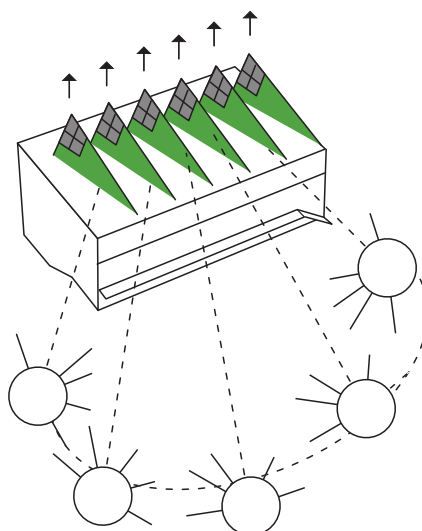

BILD 4:2:3 Fasad mot nordväst

1. Alla lägenheter är riktade mot vattnet och utsikten

2. Taket viks upp för att ta vara på solens energi och ge möjlig utgång på taken från lägenheterna

3. Terrasser som både vetter mot utsikt och södersol skapas till alla etagelägenheter.

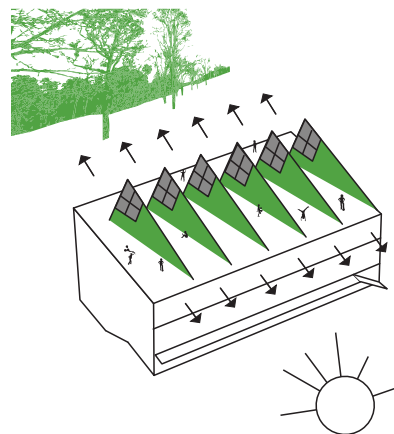

BILD 4:2:4 Byggnadsdiagram

BILD 4:3: I Perspektiv från Husarviksgatan

4.3 Kv Stora Sjöfallet

Wallenstams genom Vera Arkitekter

Kontorsparkens förskola och de tre bostadshusen ligger rakt nedanför Bobergs gasklockor på Hjorthagsbergets norrsluttning och följer det fallande landskapet ned mot Husarviken. Husen är i likhet med Bobergs industribyggnader utformade som solitärer med sammanhållen monumentalitet. Varje byggnad ges en individuell karaktär i volym och fasadgestaltning men skapar tillsammans en tydlig ensambel. Inte, som i gasverksbebyggelsen, genom gemensamt fasadmateriell utan genom proportioner, balkongfasadtema, fönstersättning med två- och treluftspartier, naturnära materialbehandling samt inslag av grönska.

Förskolan, insprängd under Kontorsparken, upplevs som en del av landskapet snarare än ett hus i traditionell bemärkelse. Envåningsbyggnaden tar upp höjdskillnaden mellan Jaktgatan och Kontorsparken och förskolans planterade tak blir en naturlig förlängning av parken. Två utvändiga trappor förbinder verksamheterna i gatuplan med lekytorna på taket. Trapporna skapar samtidigt publik tillgänglighet till kontorsparken. Placering och utformning av trappan i öster återstår att studera av staden. En invändig hiss kompletterar åtkomst till lekplats för förskolebarnen.

Den norrvända entrésidan mot Jaktgatan utgörs av ett långsträckt glasparti med grova träkarmar. Ovanför svävar en tung sarg av mörk matrisgjuten betong med en lavastensliknande relief. Allt krönt av parkens grönska. En ljusgård nedsänkt i parken möjliggör dagsljus till de inre delarna av lokalen och fungerar som en naturlig gräns mellan lekytorna och det publika parkstråket.

Hus 5, mitt emot förskolan, har ett fasaduttryck av reducerad klassicism: vitgrå putsfasader och kraftiga balkongkollonader med mörka pinnräcken. Byggnaden som är indragen från gatuliv avslutas nedåt med låga gränsmurar kring bottenvåningens uteplatser. Entrépartiet innanför kollonaden har en omfattning av granitsten.

Hus 4, på hörnet Jaktgatan Grythundsgatan, utformas som en illusorisk naturupplevelse i en slöja av gröna nyanser där solljuset silas genom de trappade balkongernas halvtransperanta räcken och kröns av takterrassens buskplanteringar. Gröna putsfasader och balkongundersidor målade i ljusare grön ton. Balkongräcken av mörkgrön sträckmetall. Sockelvåningen utförs i grönt glaserat tegel, mellerat i olika nyanser. Entrépartiet är indraget i fasad och en butik med stora skyltfönster placeras på hörnet.

Hus 3, mot Husarviken, ger en air av art deco. En närmast kubisk volym med avrundade hörn. Fasaderna är klädda i mörkbetsad och lackad träpanel. De kontinuerliga balkongerna förbinds sinsemellan med tunna stålpelare som håller det yttre fasadskiktet av mässingsfärgade korrugerade och perforerade plåtband. Det halvtransperanta fasadskiktet tjänar som balkongräcke samt solavskärmning och reser sig som en glimmande guldhylla mot himlen över byggnadens takfot. Den förhöjda sockelvåningen utförs av brunt hårdbränt tegel i stående skift där vissa vertikaler utförs med transperant glasyr så att en glänsande strimmighet uppnås som återspeglar både träpanel och korrugerad plåt i fasad.

BILD 4:3:2 Perspektiv från Grythundsgatan

Garagenedfart, soprum och bostadsentré samlas i ett indraget fasadparti och mot Husarviksgatan placeras en butikslokal med möjlighet till loft i den inre delen. Gröna tak finns på alla hus. Sedum på hus 3 och 5. Taket på den till ytan största byggnaden, Hus 4, utformas som en gemensam takterrass till alla hyreshus. Trapphuset ges generösa mått och landar överst i en takpaviljong med gemensamhetsytor och vinterträdgård. Utanför anläggs ett trädäck som längs takfoten kantas av en bred rabatt för plantering av blommor och buskträd. Utanför rabatten löper ett balkongband nedsänkt ca en meter från terrassnivån som ger förutsättningar för lite mer avskild rekreation. Nivåskillnaden möjliggör också fri utsikt utan räcken från trädäcket innanför.

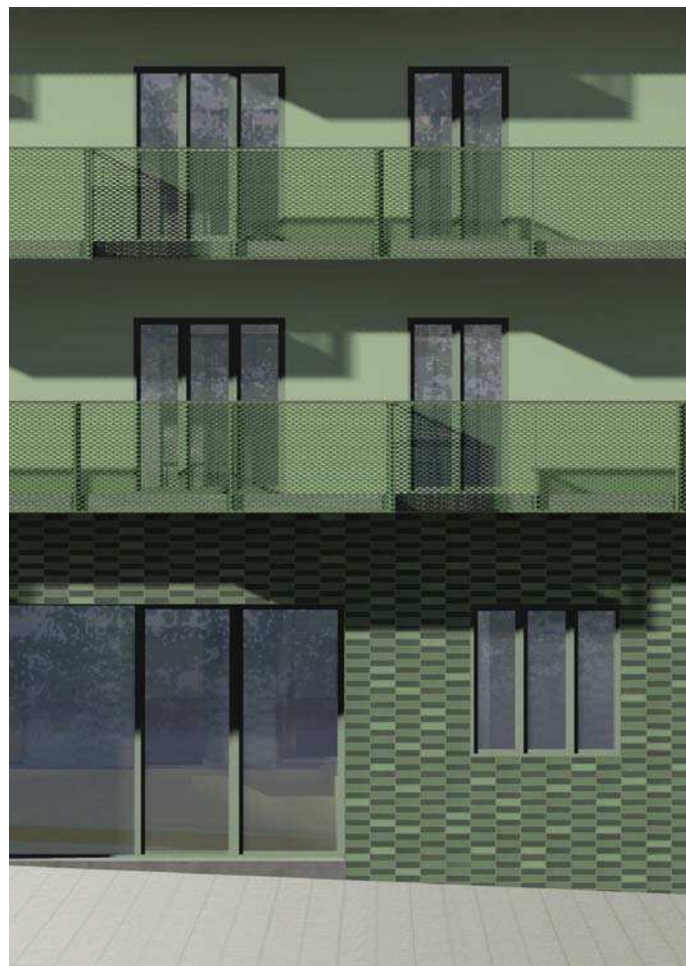

BILD 4:3:3 Perspektiv förskolan från Grythundsgatan

BILD 4:3:4 Fasadutsnitt Hus 3

Hus 3: Sockelvåning av mörkbunt hårdbränt tegel i stående skift, med inslag av glaserade skift. Fasad av mörkbetsad och lackad träpanel med bruna fönsterpartier. Balkongräcken av perforerad och finkorrugerad plåt, eloxerad alternativt lackad i mässingston. Våningshöga räcketstolpar samt räcketts över- och underram utförs i samma kulör.

BILD 4:3:5 Fasadutsnitt Hus 4

Hus 4: Sockelvåning av grönglaserat tegel, mönsterlagt med olika nyanser. Fasad av ljusgrön puts med gröna fönsterpartier. Balkongräcken av sträckmetall, eloxerad alternativt lackad i mörkgrön kulör.

BILD 4:3:6 Sektion genom takterrassen på Hus 4

BILD 4:3:7 Fasadutsnitt Hus 5

Hus 5: Låga murar kring uteplatser av granit. Granitklädd portomfattning. Putsfasad och balkongpelare avfärgad i vitgrå nyans. Fönsterpartier och pinnräcken är mörkgråa.

HÅLLBARHETSPROFIL

En central idé för att skapa energisnåla hus i såväl produktions- som förvaltningsskedet är att göra yteffektiva bostäder i enkla, modulariserade byggnadskroppar med raka fasader och liten fasadyta i förhållande till total lägenhetsyta. Husen är organiserade som fyra-, sex- respektive tiospännare med relativt stort husdjup. Som kompensation för att ett antal små lägenheter blir enkelsidiga ges generösa uppglasningar och stora balkongytor. Den gynnsamma orienteringen av husvolymerna medger också att alla balkonger får tillgång till direkt solljus.

De kontinuerliga balkongfasaderna har till syfte att förhindra middagsolen att ta sig in under sommarhalvåret och skapa övertemperaturer i lägenheterna medan den låga vintersolen kan komma in och bidra till uppvärmningen. Balkongerna ger möjlighet att använda fasta energieffektiva glasytor och gör dem åtkomliga för putsning samt förhindrar utvändigt kondensbildning. De genomgående frikostiga uteplatserna ger också goda möjligheter till egna planteringar som ökar grönytefaktorn i området.

BILD 4:3:8 Fasadutsnitt Förskola

Förskolan: Fasaden mot Jaktgatan består av stora glasparter med breda träkarmar som står på en låg sockel av slät infärgad betong. Ovanför glaspartierna ligger en hög sarg av mörk infärgad betong matrisgjuten på plats i ett lavastensliknande mönster. Dilationsfogar sandas i samma kulör som betongen. Fullskaligt fasadprov av betongen framtages inför bygglovsprövning.

Fortsatta studier av hur förskolegården på taket avgränsas samt hur hög muren/fasaden ska vara kommer ske i samråd mellan staden och byggherren.

Bostädernas uppvärmningsbehov byggs i princip bort genom en välisolerad klimatskärm och effektiv energiåtervinning på samtliga installationer. Brukaren ges också möjlighet att påverka sin energiförbrukning genom individuell mätning som enkelt kan avläsas via dator eller mobiltelefon.

Taken utförs med sedum samt planteringsbassänger, där det finns gemensamma terasser, och bidrar därmed till absorption/fördröjning av dagvatten.

BILD 4:4: I Perspektiv från Bobergsgatan

4.4 Kv Hornslandet

Stockholmshem genom Tengbom Arkitekter

Visionen är att skapa en mångfald attraktiva hyreslägenheter för olika skeden i livet i en stimulerande grön hållbar och urban boendemiljö. I kvarteret tillvaratas utsikt mot vattnet och Nationalstadsparken genom det gyllene snittet som öppnat kvarterets inre gårdar mot Husarviken. Kvarterets gårdar är tillgängliga för allmänheten och har ett öppet sammanhang med resten av gasverksområdet i markplan.

Den arkitektoniska kvaliteten skall vara hög. Utformning och gestaltning speglar de högt ställda miljökraven i etapp Norra 2, så får till exempel husgavlarna sin karaktäristiska form efter de solvända solcellspanelerna och de gröna taken. Husens långsidor mot söder o väster karaktäriseras av balkongernas dubbla skikt av solavskärmande paneler.

Kvarteret består av fyra hus med inbördes olika karaktär i ett övergripande sammanhållande gestaltungsgrepp. Materialen är valda utifrån den angränsande industrimiljön i gasverksområdet med slutna gavlar av tegel, öppna balkongförsedda långsidor med lättare partier av corténstål, trä, skivor och glas. Olika sorters tegel, fogfärger, tegelbearbetningar och detaljlösningar ger de skilda byggnaderna egna identiteter. Mot gården kan alternativt putsade fasader väljas ovan sockel med bibehållande av balkongernas inramning och omsorgsfull bearbetning av sockelvåningen i markplan. Livscykelkostnader skall beaktas vid val av material.

Solavskärmande rörliga eller fasta paneler i metallnät el-

ler perforerad plåt i balkongliv och framför vissa glasade partier utgör ett karaktäristiskt inslag i fasadgestaltningen liksom energialstrande solceller på taken. Gröna väggar och gröna tak planeras för att öka grönytefaktorn liksom en vattenreservoir för dagvatten. Gårdsmiljön skall prunka av grönska. Den övre gården på terrassbjälklaget förbinds med den lägre genom trappavsatser och har lekytor för de mindre barnen samt solbelysta terrasserade sittplatser för äldre.

Kanalhusen (A) o Parkhuset (B) har integrerade solcellspaneler på taken mot väster och söder och grönt låglutande sedumtak mot öster och norr. Det centrala Gårdshuset (D) har ett plant/låglutande terrass- o växttak med odlingslotter och bikupor. Här ligger kvarterets gemensamhetslokal med övernattningslägenhet där de boende kan ha kalas med utsikt mot Husarviken, Nationalstadsparken, de inre gårdsrummen och Gasverksområdet. I samma gårdshus finns i markplan tvättstuga och samlingslokal för boende i speciallägenheter.

Ett vertikalt vindkraftverk på taket till Atriumhuset i sydöst var tänkt att signalera ett nytt alternativt energisystem. I avvaktnen på utvecklingen av dessa har i stället takvåningen försetts med etagelägenhet och ett kamouflerat fläktrum samt sedumtak. Lägenheterna har sina bostadentréer via den ljusa atriumgården med växtvägg och dubbla hissar både från den övre gården och i markplan mot Gårdstorget.

BILD 4:4:2 Perspektiv från Husarviken

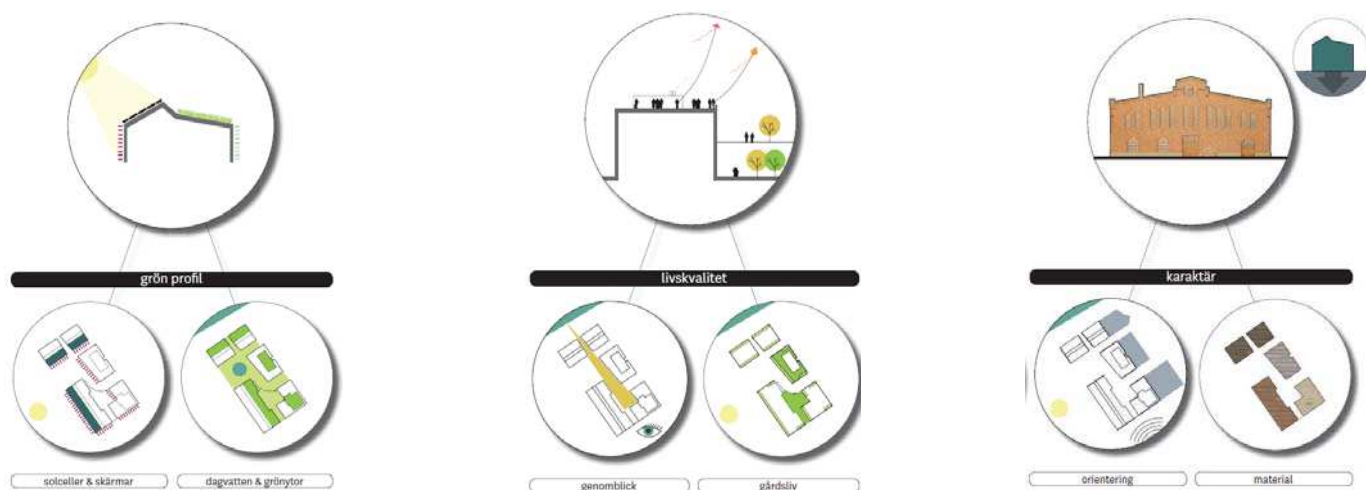
Bostäderna utformas med höga krav på öppenhet, funktionalitet, bekvämlighet och tillgänglighet. Huvudsakliga målgrupper är en- och tvåpersonershushåll, yngre barnfamiljer, äldre som lämnat sin villa samt familjer där äldre barn eller någon i föräldragenerationen kan bo kvar. Storlekarna växlar mellan 2Rok, 3 Rok, 4Rok och 5-6 Rok (etagelägenheter). Dagsljus från minst två väderstreck eftersträvas. Alla lägenheter har generösa, möblerbara balkonger, riktade mot sol och utsikt.

Utefter Bobergsgatan och Gårdstorget finns uppglasade större och mindre butikslokaler som speglar stadslivet i gasverksområdet. En stor livsmedelsbutik placeras med entrén mot Bobergsgatan/Gårdstorget. Mot Kolgatan placeras nedfart till garage och matvarubutikens inlastning med stora portar i gatuplan. Angränsande partier skall utformas av perforerad corténplåt med konstnärligt utformat motiv som berikar gatumiljön och är en del av kvarterets konstsatsning.

I bottenvåningar med bostäder i markplan, företrädesvis mot Husargatan och Kolgatans respektive Gårdstorgets nedre delar, skapas insynsskydd genom att bostäderna höjs upp i förhållande till gatuplan. Vid balkonger/uteplatser i markplan ersättes dessa av växtmurar av cortén med planteringar. Bostadsentréer utformas välkomnande, ljusa, trygga och med klimatsluss.

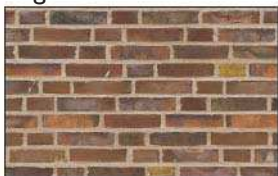
Miljömålen uppfylls genom täta klimatskal, grönytor på mark, väggar o tak och egenproducerad el/varmvatten, lika så genom låg energiförbrukning i installationer och utrustning, solavskärmning och sunda material. Socio/ekonomisk hållbarhet uppfylls genom en variation av kvalitativa lägenheter i olika storlekar o hög kvalitet på lägenhetsanknutna gemensamma utrymmen i källare och på gård samt nära butiksservice i gatuplanet.

BILD 4:4:3 Byggnadsdiagram

MATERIALPALETT

Tegel

Parkhuset, hus B
Tegel: Rödbunt
Tegelmäster/P. D48
Fog: mellanljus

Atriumhuset, hus C
Tegel: Ljust, varierat
Tegelmäster/P. D98
Fog: ljus

Gårdshuset, hus D
Tegel: Mörkt, varierat
Tegelmäster/P. D55
Fog: ljus

Kanalhuset, hus A
Tegel: Mörkt, varierat
Tegelmäster/P. D55
Fog: mörk

Valda väggar mot gård
Tegel: säckskurat

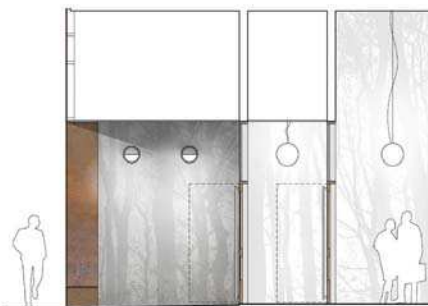
BILD 4:4:4 Tegel

CORTÉN OCH ENTRÉ

Corten används som fasadmateriäl i sockelvåningen mot Kolgatan samt som skärmar nedanför balkonger mot gården och Husarviksgatan. I sockelvåningen perforeras vissa fält av cortenplåten i ett grafiskt konstnärligt utfört mönster. Andra fält utförs av täta cortenkassetter. I indragna entréer och entréhallar återkommer den konstnärliga utsmyckningen t.ex. i form av grafisk betong.

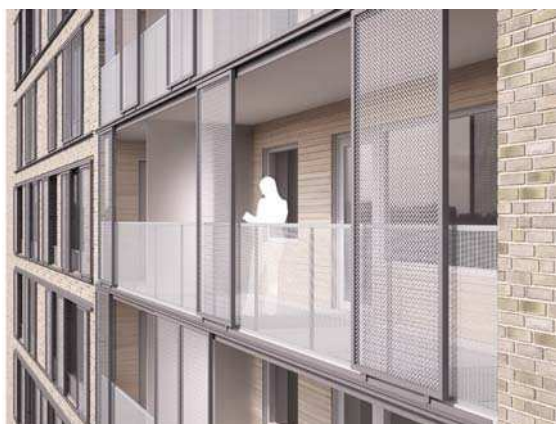
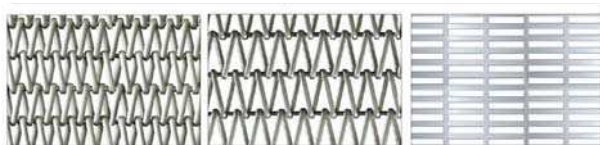
BILD 4:4:5 Cortenmönster och konstnärlig utsmyckning

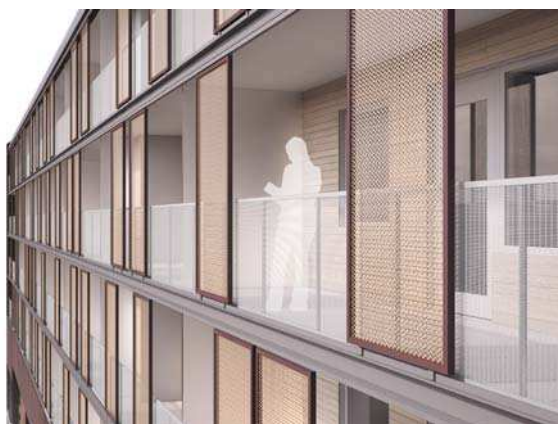
BILD 4:4:6 Entréparti bostäder hus B

Balkong och solavskärmning - nät och perforerat stål
Skärmar för solavskärmning av aluminiumnät spända i aluminiumramar. Variation i kulör i varma och kalla toner. Balkongräcken och överliggare av tunna raka profiler med fyllning av perforerat stål alt glas.

BILD 4:4:7 Balkongdetalj hus C

BILD 4:4:8 Balkongdetalj hus B

SKÄRMTAK

I hörnet Bobergsgatan / Gårdstorget ligger entrén till Coop Konsums butik. Skärmtaket ovan butiken utförs i bockad stålplåt som löper längs fasaden. I framkant monteras LED-dioder som en lysande grön rand. Ovanpå skärmtaket placeras separata bokstäver med synliga LED-dioder.

BILD 4:4:9 Butiksentré mot Bobergsgatan

BILD 4:4:10 Lokalentré mot Gårdstorget

BILD 4:4:11 Gårdssvy

SOLCELLER

Integrerade solceller mot söder och väster utförs som hel takbeläggning frånnock till takfot, gavel till gavel, med integrerade takfönster.

GRÖNA TAK

Miljömålen skall uppfyllas genom täta klimatskal, grönytor på mark, väggar o tak och egenproducerad el/varmvatten. Gröna tak med varierad sedumtäckning ger fördröjning av dagvatten, ökad biologisk mångfald och är ett attraktivt blickfång från omkringliggande högre hus.

KVARTERSGÅRDEN

Kvartersgården ligger i ett öppet sammanhang med Gårdstorget. Boende och allmänhet möts av en mjukt formad träspalje framför uppglasade cykelrum, som ligger i bekväm anslutning till bostadsentree o tvättstuga på gården. Grönska söker sig utefter tvärspaljén från den nedre gården till den övre.

BILD 4:4:12 Referensbild ribbvägg, genombruten träfasad

BILD 4:4:11 Fasader mot väster, Grythundsgatan

BILD 4:4:12 Fasader mot öster, Husarvikstorget

BILD 4:4:13 Fasader mot söder, Bobergsgatan

BILD 4:4:14 Fasader mot norr, Husarviksgatan

BILD 4:5: I Perspektiv från Husarviken

4.5 Kv Sonfjället

Byggnadsfirman Erik Wallin genom Berg | C. F. Møller Architects

STADSRADHUS - ETT GENERÖST BOENDE I GRÖN URBAN MILJÖ

Den befintliga miljön och den överordnade planen för stadsdelen "Norra 2" besitter kvalitéer som ger goda förutsättningar för att skapa en spännande stadsdel med en unik karaktär. Platsen och den framtida stadsdelen gränsar mellan stad, hav och nationalstadsparkens orörda natur. Tillsammans med gasverksområdets förädlade industri arkitektur finns en genuin historia som är med till att inspirera och forma bebyggelsen och stadsradhusen.

Stadsradhusens förskjutna volymer ger värdeskapande siktlinjer och rumsliga kvalitéer som bidrar med mervärden för de boende och dess omvärld. Byggnadernas rationella uppbyggnad och dynamiska komposition är en samtida tolkning av gasverksområdets arkitektur. Förskjutningar av volymerna i höjd- och sidled möjliggör ett konkret omhändertagande av gränserna mellan publikt och privat. De indragna partierna i byggnadsvolymerna ger plats för privata balkonger, uteplatser och takterrasser. Taklandskapet ger plats åt rekreation, stadsodling och grön gestaltning.

Alla bostäder har visuell kontakt med Nationalstadsparken, Husarviken och den gemensamma gårdsmiljön. Den gemensamma gården och siktlinjerna för kvarteret förlängs under den upplyfta byggnadsvolymen. Fasadernas varma och roströda uttryck förstärker byggnadernas relation till platsen. Kontrasten mellan fasaderna täckta av Corten stål och fasaderna klädda med träpanel förstärker byggnadernas vertikalitet.

De dubbelhöga rummen kopplar sig till balkongernas vertikala rum och upplöser gränsen mellan inne och ute. Bostäderna är genomlysta och flödande dagsljus berikar interiören. Axiala och visuella siktlinjer kopplar samman bostaden internt och med dess omgivning.

BILD 4:5:2 Gårdsperspektiv

STADSRADHUS - HÅLLBAR GESTALTNING

Stadsradhusen är utformade för att bidra till en hållbar boendemiljö. Utformningen betonar hållbara och energieffektiva lösningar och skapar förutsättningar för en värdeskapande social livsstil. Byggnaderna är del av en helhet och tar utgångspunkt i platsen och en gemensam vision.

Hållbart byggande innefattar produktion, drift, återanvändning och omhändertagande av byggnaderna och material. De arkitektoniska kvalitéerna och de hållbara lösningarna förstärker varandra och resulterar i en robust, flexibel och intelligent arkitektur.

Stadsradhus utmärker sig från övrig bebyggelse och är med till att skapa en mångfald av boendeformer för området. Inom fastigheten skapas en lättillgänglig och väderskyddad cykelparkering och parkering för gemensamma cykelsläpvnar. Detta utrymme under byggnaden skapar också en plats inom kvarteret för vistelse, lek och rekreation vid regn och snö. Taklandskapet, balkongerna och de integrerade uteplatserna skapar underlag för en aktiv och omhändertagen utemiljö.

Taken täcks med sedumväxter vilka bidrar med att fördröja dagvattnet och skapar habitat för platsens biologiska mångfald. Dagvattnet fördröjs ytterligare i planteringsytor och vidare till en "raingarden" som är med till att berika gårdens gestaltning. Den gröna utformningen av taklandskapet och gården ger en omhändertagen komposition.

Byggnadsvolymererna är kompakta med en rationellt uppbyggd trög stomme. Fasader och fönster är välisolerade, lufttäta och med få konstruktiva köldbryggor för att reducera värmeförluster. Stadsradhusen byggs med hållbara och miljöriktiga material.

Fönster orienterade mot söder är skyddas av ovanliggande balkonger som begränsar direkt solinstrålning under sommarhalvåret. Inneklimatet styrs med integrerad mekanisk från- och tillufts värmepump. Strategiskt placerade solceller på taken ger maximal effekt. Bostäderna utrustas med lågenergi- och automatiskt styrd belysning och teknik.

BILD 4:5:3 Fasad mot norr

BILD 4:5:4 Fasad mot söder

BILD 4:5:5 Fasad mot väst

SOLCELLER:

Strategiskt placerade solceller med maximal exponering utgör 30 % av byggnadens förbrukade fastighetsel.

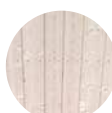
SEDUM:

Gröna tak är med till att fördröja dagvatten och skapar rum för platsen biologiska mångfald.

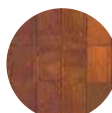
CYKELPARKERING:

Väderskyddad och lättillgänglig parkering för cyklar och cykelvagnar under upplyft byggnadsdel.

TRÄSTOMME OCH FASAD:

Byggnadens stomme tänkt som massivträkonstruktion. Fasader täcks med ISOO (Kisel) behandlad träpanel.

CORTEN:

Fasadernas varma och roströda uttryck förstärker byggnadernas relation till platsen och ger förutsättning för en bestående fasad.

RAINGARDEN: Dagvattnet fördröjs ytterligare i planteringsytor och "rain-garden" som är med till att berika gårdens gestaltning.

MARKTEGEL: Marken täcks med marktegel, vit krossad sten och gräsytor. Marktäckare som tillåter vatten och småkryp.

BILD 4:5:7 Sammanställning hållbar gestaltning

BILD 4:5:6 Fasadutsnitt

FASADKONCEPT

Byggnaden har en tydlig fasadkomposition. Bostäderna är genomgående med utsikt och dagsljus från två väderstreck. Fasaderna har en varm och rustik karaktär mot Nationalstadsparken i norr och mot Gasverksområdet i söder. Balkonger är täckta i Cortenstål lika fasad och har en ljus undersida. Möten mellan olika material och byggnadskomponenter har hög detaljeringsgrad. Fönstertekrar och profiler utformas väl integrerade i byggnadens gestaltning.

BILD 4:6: I Perspektiv från Husarvikstorget, Gårdshuset

4.6 Kv Sonfjället

HEBA genom Rosenbergs Arkitekter

KARAKTÄR OCH INNEHÅLL

Byggnadernas gestaltning präglas av de långsgående balkongerna. Detta ger karaktär av generösa uterum och grönska som annonserar områdets miljöprofil och ansluter till den intilliggande Nationalstadsparken. Balkongerna är också en stor boendekvalitet, privata uterum i staden.

Gathuset har en entréportik in mot gården som mynnar i ett gårdsrum med ett vårdträd, en förplats till gathusets båda trapphus.

Förslaget två byggnader är besläktade med varandra men deras placering i kvarteret ger tydliga karaktärsskillnader. Byggnaden mot Bobergsgatan, Gathuset, har en tyngre sockelväning, som innehåller butiker och utgör en tydlig front mot det publika gaturummet. Gårdshuset vetter mot gården och gårdstorget och i dess bottenväning ligger bokaler.

Byggnadernas inre skikt består av en välisolerad, mural vägg. Det yttre fasadlivet skapas av långsgående balkonger vars fronter består av perforerad plåt med olika transparens kombinerat med metallräckan som bildar ett skirt, nästan textilt, hölje runt husen.

Skillnaderna i volymhantering och kulörvariation mellan gårds- och gathus ger variation mellan byggnaderna men också ett tydligt samband.

UTERUM OCH GRÖNSKA

De generösa balkongzonerna skapar utrymme för den enskilde hyresgästens egna odlingar i krukor eller lådor, ett enkelt och lätthanterat system.

Dessutom finns en planteringszon för olika typer av klätter- och klängväxter som planteras direkt på gården. Växterna klättrar huvudsakligen i ett vajersystem på fasaden men tillåts även växa på balkongfronterna.

Gårdshusets tak utformas med växthus och odlingslotter samt gemensam uteplats.

Gathusets tak används dels för utomhusvistelse och dels för byggnadens energiproduktion med solcellspaneler, även här finns gröna inslag.

BOSTADEN

Till den generella balkongzonen har bostäderna flera balkongdörrar för att öka kontakten mellan ute och inne. Detta ger också möjlighet till rundgång i lägenheten via uterummet. De i huvudsak fasta fönstren har låg bröstning och är höga för att maximera ljusinsläpp på djupet i bostaden.

Bostadsplanerna är utformade med en central zon för förvaring och installationsdragningar för att undvika förfulande rördragningar i takvinklar och liknande. Zonen blir ett karaktärsfullt inslag i bostaden som kan passeras via djupa dörrhåll.

HÅLLBARHETSPROFIL OCH MILJÖMÅL

Projektets strävan är att utarbeta energismarta byggnader med hållbara material. Byggnaderna har enkla volymer utan många hörn vilket gör dem energisnåla. Trapphusen är dagsljusbelysta för att minska behovet av artificiell belysning.

En tung och hållbar stomme

Ytterväggen byggs av tunga betongelement som ger en värmetrög och ljudavskärmande stomme och en mural fasad. Bjälklag av betong bidrar också till en god värmelagring.

SKYDDANDE BALKONGER

Fasaderna har längsgående balkonger vilka bromsar den avkylande vinden närmast ytterväggen. Balkongzonen möjliggör att vissa fönster är fasta, vilket gör att de får lägre U-värde och inköps-pris. Balkongen fungerar även som byggnadsställning vid framtida renoveringsarbeten och infästs med bruten köldbrygga.

Balkongplattorna skyddar byggnaden från sommarens högt stående södersol. Balkongerna kan även kompletteras med utanpåliggande solavskärmning vid behov.

LOKAL ENERGIPRODUKTION

Då 30 procent av fastighetens elförbrukning skall produceras inom fastigheten föreslås att detta genereras med ca 120 kvm solceller på taket.

Man bör undersöka möjligheterna med en anläggning där solceller och solvärme kombineras. Solcellerna utvinner nämligen endast el av ca 13 % av solenergin och resten blir värme. Värmeenergin kan användas för att värma tilluften till lägenheterna, samt vid överskott på sommaren även värma tappvarmvattnet. Energitekniken lokaliseras till det högre gathuset som är väl exponerat för sol.

BYGGNADENS UPPVÄRMNING

Uppvärmningen bygger på ett FTX-system där en central värmeväxlare placeras i teknikrum på respektive byggnads tak. Den tillskottsvärme som bostäderna behöver vintertid distribueras via förvärmad tilluft. Lägenheterna har en central zon där till- och frånluft fördelas.

BILD 4:6:2 Perspektiv längs Bobergsgatan, Gathuset

FASADKONCEPT - GATHUSET

Färgsättning

Ljus färgsättning i svala toner.

Balkonger

Balkongfronter med transparens (bearbetad plåt/sträckmetall). Bärverk utförs med precision/elegans.

Infästningar räcken i balkongplattor utförs med precision.

Balkongplattornas undersida utförs utan sparkroppar och ska vara ljusa.

Inre skikt på balkongerna

Fasaden har en mural yta (t.ex. Betong eller puts) i ljus färgton. Eventuella elementskarvar hanteras så att de integreras i gestaltningen.

Fönster

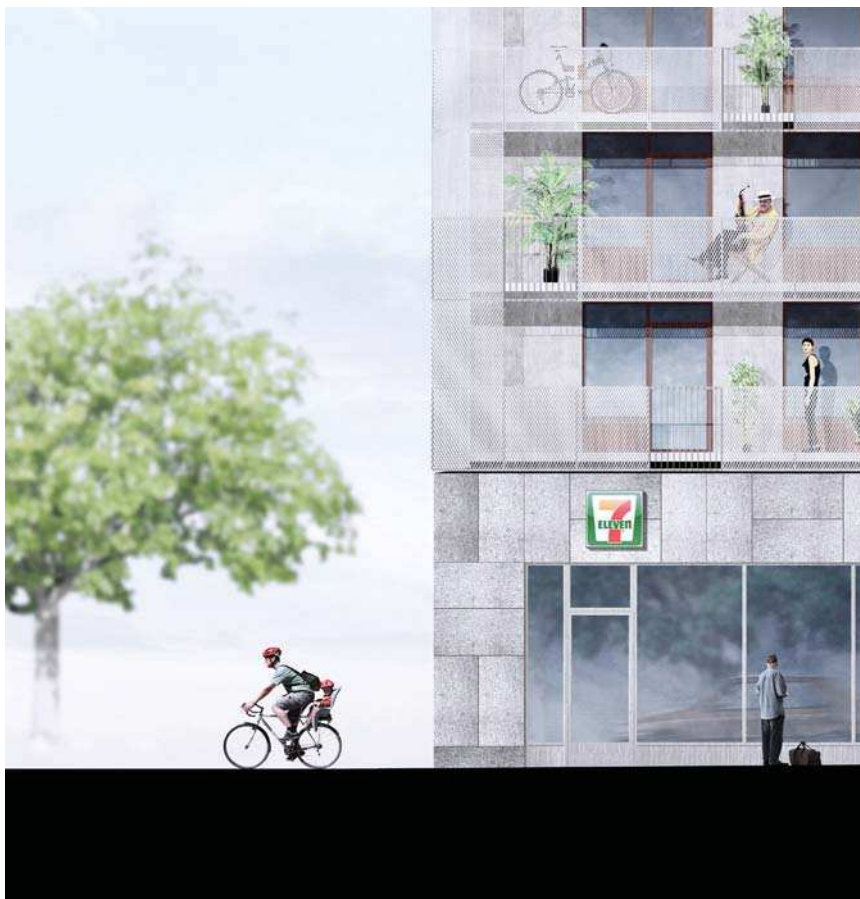
Karmar och foder utförs i varm färgskala (t.ex. Trä).

Sockel

Rustik yta som upplevs tung, ljus färgskala.

Mot bobergsgatan och offentligt stråk (gårdstorg); hög nivå av bearbetning, högklassiga material (natursten), precision i skarvar.

Mot gård; hög nivå av bearbetning, gedigna material (betong), precision i skarvar och möte mellan olika material (betong/natursten).

BILD 4:6:3 Fasadutsnitt gathuset

BILD 4:6:4 Fasaden delas in i fyra enheter som tar ner skalan och ger ett mer vertikalt uttryck.

BILD 4:6:5 Slät betong i ljus kulör med precision i skarvar och hörn. Referens: kontorshus i kv. Mältaren, Rosenbergs arkitekter.

BILD 4:6:6 Räcken av perforerad metall och sträckmetall med samma materialitet ger rusticering av balkongräckenas yta.

BILD 4:6:7 Betong i kombination med natursten. Referens: ETH science lab i Zürich, Baumschlager & Eberle.

BILD 4:6:8 Släta ljusa betongelement. Referens: Zanderska huset, Rosenbergs Arkitekter.

BILD 4:6:9 Fasadutsnitt gårdshuset

FASADKONCEPT - GÅRDSHUSET

Färgsättning

Ljus färgsättning i mättade/jordiga toner på sockel mot gård och huvudvolymen. Sockel mot gata i mörkare/mer mättad ton.

Balkonger

Balkongfronter med hög transparens (nät/sträckmetall), möjlighet för växter att klättra. Bärverk utförs med precision/elegans. Infästningar räcken i balkongplattor utförs med precision. Balkongplattornas undersida utförs utan sparkroppar och ska vara ljusa.

Inre skikt på balkongerna

Fasaden har en mural yta, (t.ex. Betong eller puts) i ljus färgton. Eventuella betongelements skarvar hanteras så att de inte blir dominerande.

Fönster

Karmar och foder utförs i varm färgskala (t.ex. Trä).

Sockel

Bearbetad yta, mättad färgskala. Mot offentligt stråk (gårdstorg); hög nivå av bearbetning, högklassiga material (natursten), precision i skarvar. Mot gård; hög nivå av bearbetning, gedigna material (betong), precision i skarvar och möte mellan olika material (betong/natursten).

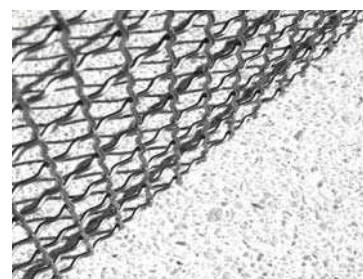

BILD 4:6:10 Krenelerat nät med hög genomsikt fungerar som spalje för växtlighet.

BILD 4:6:11 Fin, slät natursten för ett lugnare gatuumr.

FASADKONCEPT

Balkonghusen är starkt besläktade men ändå två tydliga individer.

Besläktade i det att båda följer principen om ett *tyngre inre skikt*, ett *lättare yttre skikt* och en rik, *bearbetad sockel* som möter de offentliga rummen.

Individer i det att de med utgångspunkt i deras olika lägen och olika skala ges olika *detaljbearbetning*, *materialitet* och *kulör*; på ett sätt som bidrar till att göra det upplevelserikt att röra sig i stadsdelen.

GATHUSET

Läge / analys

Huset, som är det större av de båda, står utefter områdets huvudgata. Tempot är högt, liksom graden av offentlighet, och grannen tvärs över gatan är en en av Bobergs tunga gasverksbyggnader i tegel och natursten med rustik materialverkan.

Gestaltning

Sockeln mot Bobergsgatan och gårdstorget ges en gedigen bearbetning i ljus natursten som bryter ner skalan och ger en materialitet som svarar mot gasverksområdet.

Det yttre skiktet, balkongräckena, utformas i delvis perforerad plåt. Skalan bryts ned genom att fasaden delas in i flera enheter som tydliggörs genom varierad beklädnad. Färg och ytbehandling är lika, men struktur och genomsiktighet skiftar.

GÅRDSHUSET

Det mindre gårdshuset markerar gränsen mellan bostadsgården och gårdstorget. Båda är platser med lägre grad av offentlighet och lägre tempo. Här tar de boende större plats.

Sockeln mot gårdstorget ges en finare indelning, en slätare yta och en mörkare, varmare färg.

Det yttre skiktet är består av ett finmaskigt, krenelerat nät som ger en hög grad av ljusinsläpp, utsikt och fungerar även som spalje för klättrväxter.

PORTIK OCH ENTRÉER

Omhändertagna, bearbetade material (t.ex trä). Lämplig plats för konstnärlig utsmyckning.

BILD 4:6:12 Portik mot Bobergsgatan

BILD 4:6:13 Portik mot Gathuset

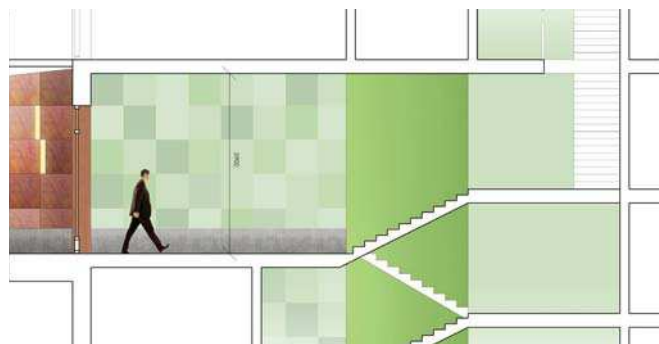

BILD 4:6:14 Entré gårdshuset

BILD 4:6:15 Referenser portik och entréer

TAK GÅRDSHUS

“Ett grönt tak”

Taket erbjuder vistelseyta med fokus på odling, de boende erbjuds möjlighet att odla i egen plantering eller växthus. Teknikbyggnaden integreras i volym för gemensam vistelse och odling. De boende i både gathus och gårdshus har tillgång till bägge takterrasserna.

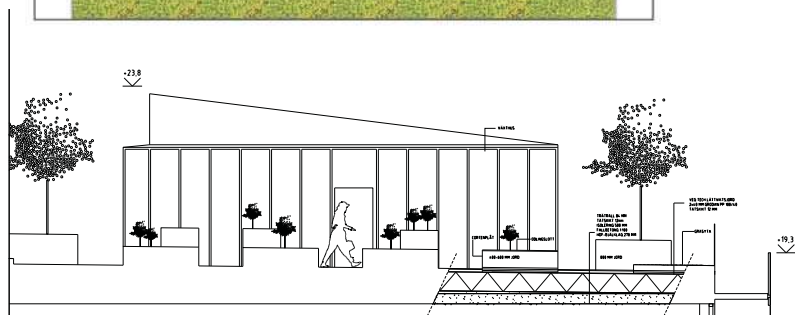
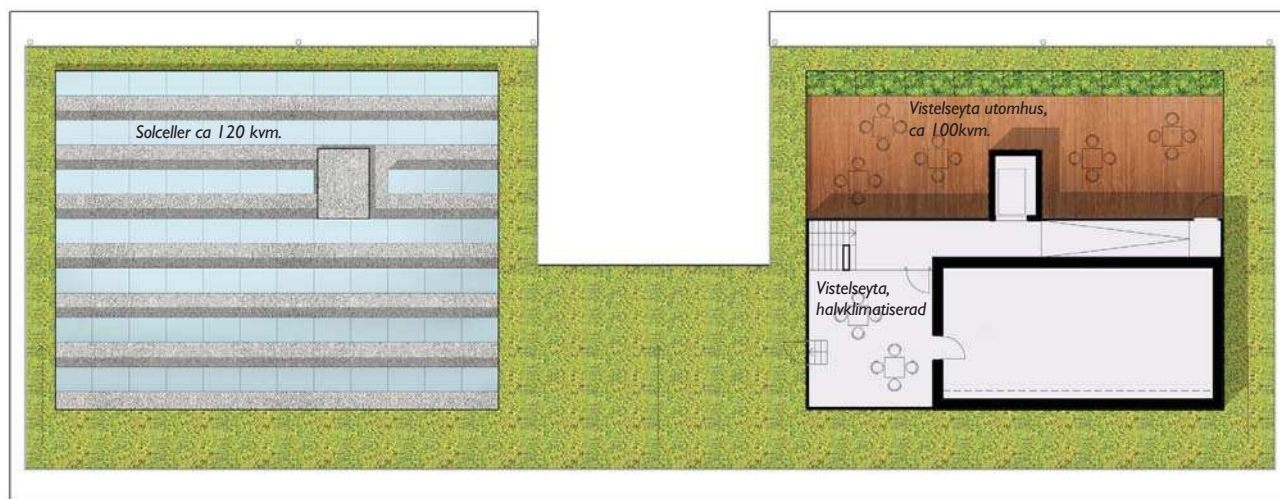

BILD 4:6:16 Plan och sektion tak gårdshuset

TAK GATHUS

“Ett tak för umgänge och teknik”

Taket erbjuder vistelseyta med fokus på avkoppling. Teknikbyggnaden integreras i volym för gemensam vistelse, dess fasad ges högvärdig beklädnad lika gathusets övriga fasader.

De boende i både gathus och gårdshus har tillgång till bägge takterrasserna.

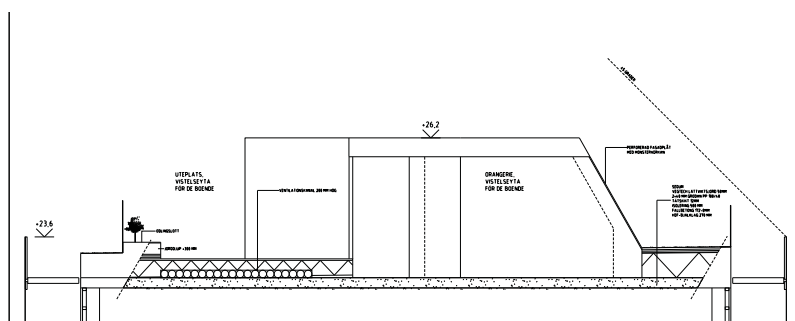

BILD 4:6:17 Plan och sektion tak gathuset

BILD 4:7:1 Perspektiv Björk

4.7 Kv Sonfjället

Skanska genom Belatchew Arkitektur

KONCEPT

Byggnaderna utgör två av kvarterets hörn och vänder sig dels mot Husarviken dels mot Bobergsgatan. Varje byggnad har fått en tydlig identitet som relaterar till den omedelbara omgivningen; naturen respektive staden. Med ett kompakt klimatskal skapas förutsättningar för låg energiförbrukning. Stora balkonger som löper längs med husens fasader ger varje hus en individuell karaktär. Balkongerna utgör en utvändigt förlängning av lägenheterna och skapar samtidigt solavskärmning.

HÅLLBAR BYGGNAD

Energi

Bägge husen är utformade med tjocka väggar och ett kompakt klimatskal med balkonger som löper runt fasaderna. Balkongerna skapar ett skikt som skyddar fasaden från sol, väder och vind. Fönstrens storlek och placering har noga avvägts för att skapa en god inomhusmiljö med låg energiförbrukning. Uppvärmning sker genom fjärrvärme och ett FTX system återvinner energin i frånluften. Husen producerar 30% av den egna fastighetselen via solceller på taken. De delar av taken som inte används som terrasser täcks med sedumtak.

Närhet till naturen

Högst upp på varje hus finns en gemensam takterras där odlingslådor och integrerade förråd skapar möjlighet till odling. Detsamma sker på den egna balkongen där det i Hus Björk finns integrerade balkonglådor och spaljéer. De generösa balkongerna uppmuntrar till vistelse utomhus och närhet till växtlighet vilket har god effekt på människans hälsa.

Transport med cykel främjas då det finns gott om cykeluppställningsplatser såväl inomhus som utomhus.

Social Hållbarhet

Entréerna är ljusa och rymliga med plats för att mötas. Vid cyklarna på gården finns förråd som kan nyttjas för ex. underhåll av cyklarna. På så vis skapas aktiviteter på gården som främjar kontakten mellan människor.

HUS BJÖRK

Bärande idé

Hus Björk ligger närmast Husarviken och relaterar till sin volym, material och färgsättning till naturen. Byggnadens volym är uppluckrad med ett starkt skulpturalt uttryck där trä är ett framträdande material. Balkonglådor, glasade partier som kan användas som växthus tillsammans med spaljéer på balkongerna skapar förutsättningar för att låta växtligheten vara en del av fasadens ytskikt. Björk är ett hus som speglar tidens gång och som åldras vackert i likhet med naturen.

Viktiga element i fasaden

Runtom alla fasader löper veckade balkonger. Dessa ges två olika utformningar där de formar varandras motsatser i vecken. Balkongerna placeras så att de två balkongmodellerna alterneras på varannan våning. På så vis skapas en veckning även vertikalt. De vertikala vecken förstärks av breda vertikala element som kan fungera som förvaring mellan lägenheterna. De vertikala elementen kompletteras med inslag av trä i fasad för att stärka byggnadens karaktär.

BILD 4:7:2 Fasadinzomning av huset Björk. Balkongräcken görs i stål och glas där inslag av trä förekommer.

BILD 4:7:3 Situationsplan

Sockel

Sockeln ska utformas gediget och entréer ska tydligt markeras i fasad. Mot gata utgörs sockelmaterialet av trä och puts i kombination med stenliknande material mot marken.

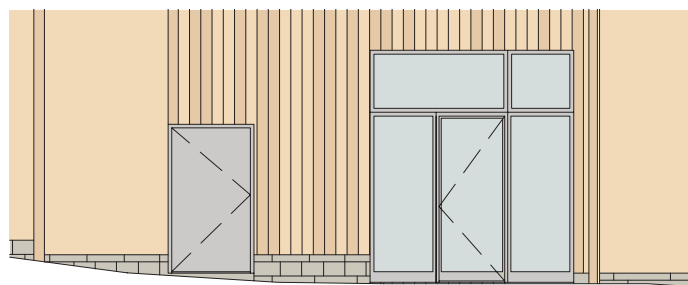
Kulörer

Fasaden utförs delvis av puts i en jordnära, sandfärgad kulör som går ton i ton med det naturfärgade träet.

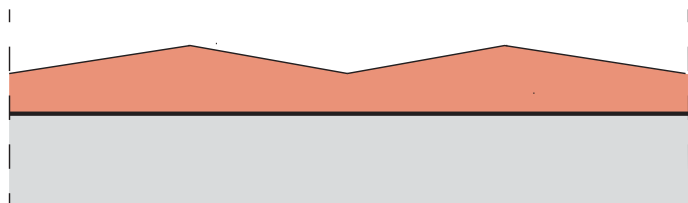
Takvolym

Takvolym utformas med omsorg och kläs med material som återfinns i fasad. Solceller placeras på takterrassnivå i erforderlig omfattning.

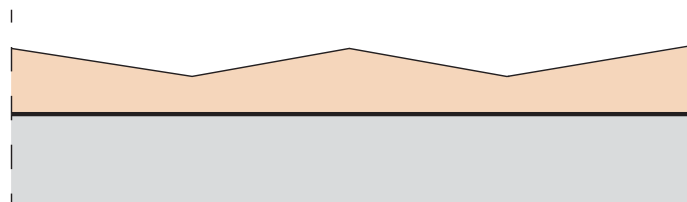
BILD 4:7:4 Princip veckning och altemnering av balkongerna på varannan våning

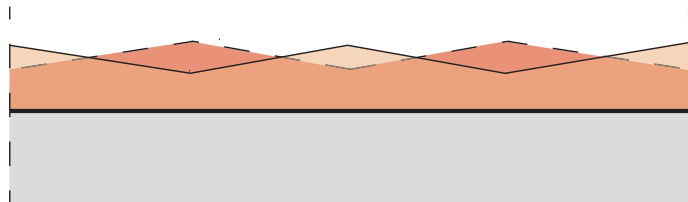
BILD 4:7:5 Utsnitt sockel hus Björk, mot Drevergatan.

PRINCIP VECKNING B.

PRINCIP VECKNING A.

PRINCIP BALKONGER ALTERNERAS VARANNAN VÅNING.

BILD 4:7:6 Perspektiv över bebyggelsen från öster

HUS PLAZA

Bärande idé

Hus Plaza ligger vid Bobergsgatan och är kvarterets möte med gasverksområdet och staden. Huset har en gestaltning som bildar en lekfullt abstrakt geometrisk komposition där våningsindelningar och lägenhetsgränser suddas ut.

Kulörer och intryck

Hus Plaza karakteriseras av en grå/vit färgskala som huvudsakligen består av två kulörer, vitt och grafitgrått i stark kontrast mot varandra.

Viktiga element i fasad

Fasaden består av ett grått inre skikt och ett yttre vitt skikt som formar en geometrisk komposition. Det vita skiktet består av täta balkongfronter som löper framför balkongplattan och som avslutas en bit under balkongens överliggare. De vita balkongfronterna består av ett skivmaterial som är vitt med slät yta där infästningarna är osynliga från gatan. Skarvar minimeras och ges en underordnad betydelse genom att placeras i strategiska lägen, exempelvis vid naturliga vertikala linjer.

De vertikala elementen i det vita skiktet ges en variation i bredd. Överliggare och dess vertikala anslutningar till det vita skiktet målas grått, lika övriga metallräcken.

Balkongplattor utförs med slät undersida som målas vit resp. grå på undersidan. Balkongfronter som inte är vita utförs i metall och lackas i samma grafitgråa kulör som den inre fasaden.

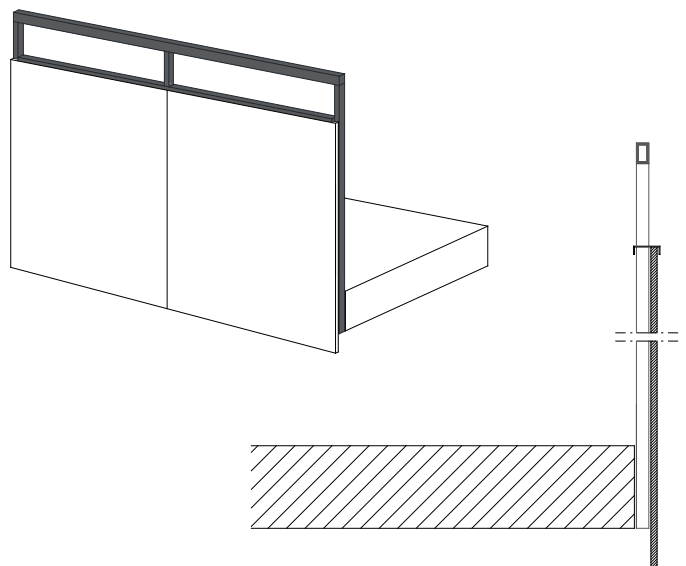
På fasad mot park och gata görs de grå balkongerna indragna så att fasadkompositionen ges ett djup. Sockelvåningen kläs med stenliknande material i olika nyanser av grått och svart vilket kan uppnås genom exempelvis olika typer av ytbearbetning.

BILD 4:7:7 Fasad mot Drevergatan

Takvolym

Takvolymern utformas med omsorg och kläs med material som återfinns i fasad. Solceller placeras på takterrassnivå i erforderlig omfattning.

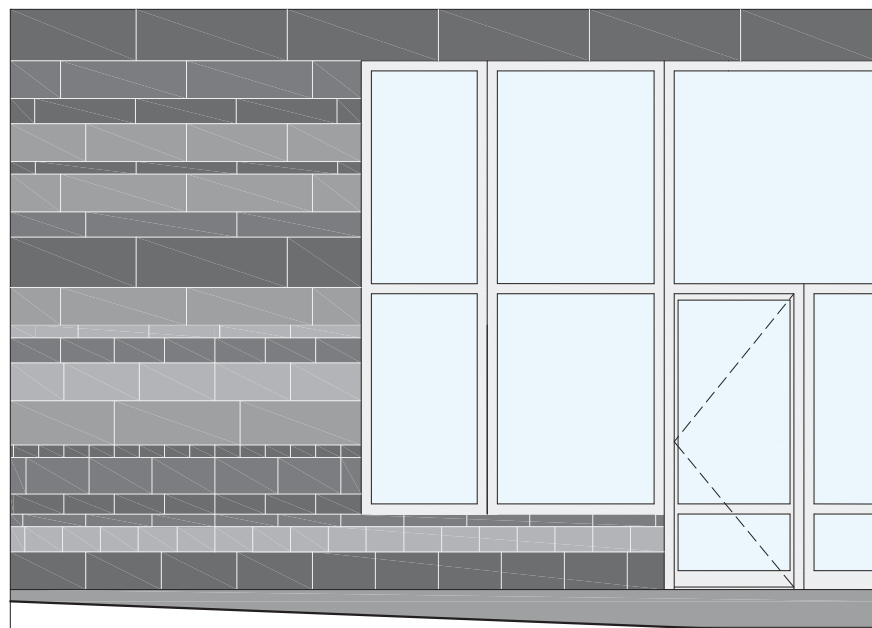
BILD 4:7:8 Principlösning balkongfronter

BILD 4:7:9 Fasadinzömning hus Plaza

BILD 4:7:10 Perspektiv mot Bobergsgatan

BILD 4:7:11 Utsnitt sockel hus Plaza, mot Drevergatan. Till höger referenser för bearbetning av sten i sockeln

5. Utformning: Gårdar

Stadens höga ambitioner gällande utformning av bebyggelse, allmänna platser och parker gäller även för bostadsgårdarna.

Stadsdelens parker, torg, grönstråk och bostadsgårdar ska ses som en helhet där bostadsgårdarna utgör en viktig del. Ytmässigt svarar de för ca 30 % av de närliggande friytorna. Den höga exploateringen medför ett högt utnyttjande av alla friytor. Det är därför viktigt att dessa utformas hållbart och funktionsmässigt bra. För de boendes trivsel och för stadens möjlighet att upprätta en god skötsel är det viktigt att gårdar, parker, lekplatser mm kompletterar varandra. Detta gäller speciellt småbarnslek.

Upplevelse, Funktion

För att gårdsmiljön ska upplevas positivt gäller att den är trygg och säker och att man har kontroll. Detta har till stor del att göra med hur gården är avgränsad, dels mot det offentliga rummet och dels mot de privata delarna såsom uteplatser mm. vad som mer uppfattas som positivt är användbarheten av gården. Småbarnslek, sittmöjligheter, mötesplatser för vuxna, möjlighet till picknick mm. trädgrönska, blommor och gräsmattor är viktiga delar i en upplevelserik gårdsmiljö.

Grönytefaktor som verktyg i planeringen

Som ett verktyg i utformningen av gårdsmiljöer och grönska integrerat i bebyggelsen har en grönytefaktor utvecklats i projektet. Faktorn är ett verktyg som premierar grönska som fyller flera funktioner. De funktioner som eftersträvas med hjälp av grönska och hantering av dagvatten är att dämpa effekten av negativa klimatförändringar, att tillföra sociala värden i gårdsmiljön och att gynna områdets biologiska mångfald. Enligt miljökraven för denna etapp ska en lägst grönytefaktor om 0,6 uppnås. För vidare information om verktyget se särskild utredning om grönytefaktor.

Gårdsrummen ska vara tydligt definierade med avläsbarhet av vad som är offentligt och vad som är privat, samtidigt som de har öppna samband sinsemellan och med omgivningen. De olika gårdsrummen ges olika karaktärer och är gemensamma för hela kvarteret. De ska utformas så att de innehåller en stor andel träd och grönska, bland annat med inslag av fasadgrönska eller gröna tak. Ett planteringsdjup om cirka 0,8 meter samt sammanhängande växtbäddar rekommenderas. En stor del av gårdsytan är underbyggd av garage, vilket ställer krav på gårdarnas bjälklagskonstruktioner. På samtliga gårdar ska utrymme för småbarnslek anordnas. Även ytor för utomhusvistelse på själva byggnaden är av stor betydelse, exempelvis kan gröna takterrasser eller gemensamma balkongterrasser anläggas.

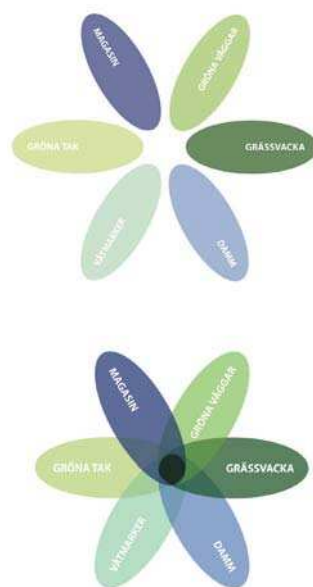

BILD 50:1 Prioritering mångfunktionalitet med verktyget grönytefaktor

YTA:	FAKTOR:	ANTAL:	AREA:	FAKTORBERÄKN. AREA:
Delfaktorer grönska				
Ej underbyggt markgrönska	2,0	-	0	0
Växtbädd (0-300 mm)	1,5	-	0	0
Växtbädd (300-600 mm)	0,4	-	0	0
Växtbädd (600-800 mm)	0,2	-	0	0
Gröna tak (> 300 mm)	0,4	-	0	0
Gröna tak (50 - 300 mm)	0,1	-	0	0
Grönska på väggar	0,4	-	0	0
Integrerade balkonggräsmattor	0,3	-	0	0
Tillägsfaktorer grönska/biodiversitet				
Diversitet i fälsklätt	0,7	-	0	0
Naturligt arturval	0,5	-	0	0
Diversitet på gröna, tunna sedumtak	0,1	-	0	0
Integrerade balkonggräsmattor med häng- eller klätterväxter	0,3	-	0	0
Fjärilsrestaurering	1,0	-	0	0
Buskar generellt	0,2	-	0	0
Bärande buskar	0,4	-	0	0
Stora träd (stam > 30 cm)	2,4	-	0	0
Mellanstora träd (stam 20-30 cm)	1,5	-	0	0
Små träd (stam 10-20 cm)	1	-	0	0
Ek	3,0	-	0	0
Bärande träd	0,4	-	0	0
Fauna-deklar	2,0	-	0	0
Baggholkar	2,0	-	0	0
Holkar (fågel mm)	0,5	-	0	0
Tillägsfaktorer grönska/rekreativa & sociala värden				
Gräsyta för bollspellok	1,2	-	0	0
Odlingsytor	0,5	-	0	0
Balkonger och terrasser samt växthus förberedda för odling	0,5	-	0	0
Gemensamma takterrasser	0,2	-	0	0
Synliga gröna tak	0,1	-	0	0
Blomsterprakt	0,2	-	0	0
Buskar upplevselvärden	0,1	-	0	0
Bärande buskar med ätlig frukt etc	0,2	-	0	0
Träd, upplevselvärden	0,5	-	0	0
Fruktträd och blommande träd	0,2	-	0	0
Pergolor etc	0,3	-	0	0
Fågelholkar, upplevselvärden	0,2	-	0	0
Tillägsfaktorer grönska/klimat-heat island				
Träd placerade så att de ger lövsugga	0,5	-	0	0
Pergolor, lövgångar mm som ger lövsugga	0,5	-	0	0
Gröna tak, färsklätt markgrönska	0,1	-	0	0
Delfaktorer vatten				
Vattentytor i dammar, bäckar och diken	1,0	-	0	0
Öppna hårdgjorda ytor	0,3	-	0	0
Hälväpna hårdgjorda ytor	0,2	-	0	0
Hårdgjorda ytor med fogar	0,05	-	0	0
Täta ytor	0,0	-	0	0
Tillägsfaktorer vatten/biodiversitet				
Biologiskt tillgängliga permanenta vatten	4,0	-	0	0
Fuktstråk med tillfälligt kvardröjande vatten	2,0	-	0	0
Förd. av dagvatten från hårdgjorda ytor i ytvattensamlingar och fuktstråk	0,2	-	0	0
Förd. av dagvatten från hårdgjorda ytor i underjordiska magasin	0,1	-	0	0
Avvattnings av hårdgjorda ytor till omgivande grönska på marken	0,1	-	0	0
Tillägsfaktorer vatten/rekreativa & sociala värden				
Vattenspeglar	1,0	-	0	0
Biologiskt tillgängliga vatten - upplevselvärden	1,0	-	0	0
Fontäner, cirkulationsanläggning o.dyl.	0,3	-	0	0
Tillägsfaktorer vatten/klimat - heat island				
Vattensamlingar för torrperioder	0,5	-	0	0
Uppsamling regnvatten för bevattning	0,05	-	0	0
Fontäner o.dyl.	0,3	-	0	0
Total summa (eko-effektiv yta):				
Hela tomtens yta:			0	
Uppnådd faktor:				0,00
Balansräkning:		Max antal:	Uppnått antal:	%:
B = Biologisk mångfald		35	27	
S = Sociala värden		27	18	
K = Klimatpåverkan				

BILD 50:2 Beräkningsmall grönytefaktor

BILD 5:1:1 Perspektiv gårdsrummet

5.1 Kv Stora Sjöfallet

NCC, Viktor Hanson och Wallenstam genom URBIO

Gården består av smala passager med stram gestaltning in till två större gårdsrum med mer upplöst form. De två gårdsrummen, som gestaltas med sinsemellan olika uttryck, förbinds via en gångstig av plattor med karaktär av skiffer lagda i grus. Gården nås med god tillgänglighet från Jaktgatan och förbinds med trapplopp i öst och väst, och åsnestigar mot Husarviken i nordväst. Terrängmurar av ljus granit bildar en kvartersgemensam ram som markerar kvarteret mot omgivande gator.

Naturtyper med inspiration hämtad från Nationalstadsparken "transplanteras" in i gårdsrummen. Platserna gestaltas som vackra blickfång från bostadslägenheterna och artrika miljöer för direkta naturupplevelser i gårdsmiljön.

Det nordöstra gårdsrummet karakteriseras av en körsbärslund och en öppen ängsmark. Lunden bildar ett gemensamt krontak över ett golv av grus, ytan möbleras med hängmattor. Ängsmarken hyser en uppklippt gräsyta med plats för picknick och bollspel. Takvattnet leds ned till och magasineras i större vattentunnor som görs tillgängliga för bevattning och lek. Klätter-, balans- och snurrekar placeras i en långsträckt formation i förbindelsen mellan de två gårdsrummen. Ett vattenkonstverk tar plats som ett långsträckt element vid anslutningen mot nordost.

Det sydvästra gårdsrummet tar formen av en prunkande sumpskog med större ekträd och ett fuktgynnade fältskikt med ormbunkeväxter, fräken och starr. Hit leds bräddat takvattnet via markgallerförsedda rännalar och fördröjs i en 'rain garden'-inspirerad väta. Grönska förs upp på omgivande fasader via vaderssystem. Sitt- och klätterskulpturer i massivt trä gömmer både mulm-depåer för skalbaggar och baksandlek för barn. Ett trädäck klättrar ned i slänten mot strandparken med fina utblickar mot Husarviken i läge med kvällssol.

Dagvattnet leds i första hand mot planteringsytorna där nederbörden blir biologiskt tillgänglig. På taken gröngörs stora ytor med sedummattor och biotoptakslösningar. Regnskördartunnor på gården magasineras och tillgängliggör regnvattnet för plasklekar och bevattning.

Ljusbilden på gården hålls lågmäld. Orienterbarheten förstärks genom att entréerna framhävs med vägg- och takarmaturer. Gångstråken ljussätts med hjälp av pollarbelysning. Effektbelysning förstärker de olika platsbildningarna.

Beräknad grönytefaktor: 0,79

BILD 5:1:2 Illustrationsplan gård

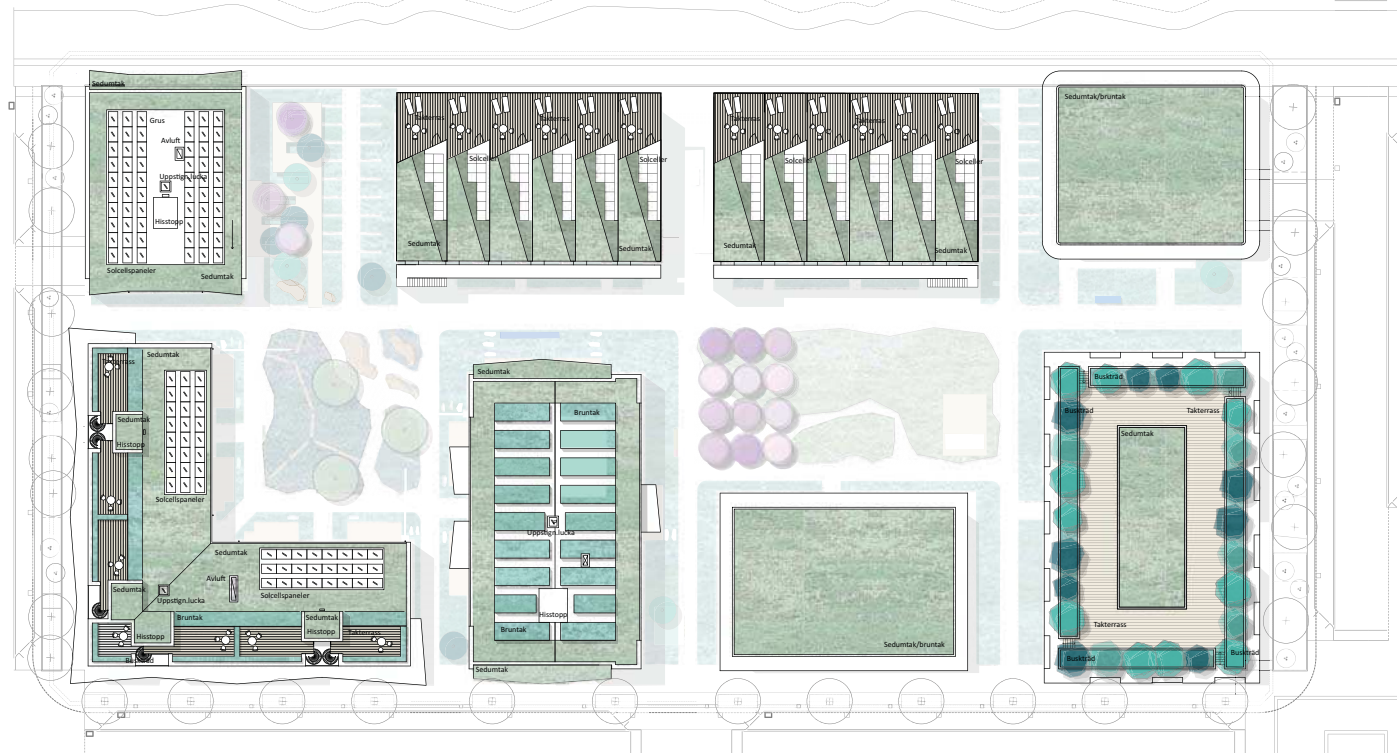
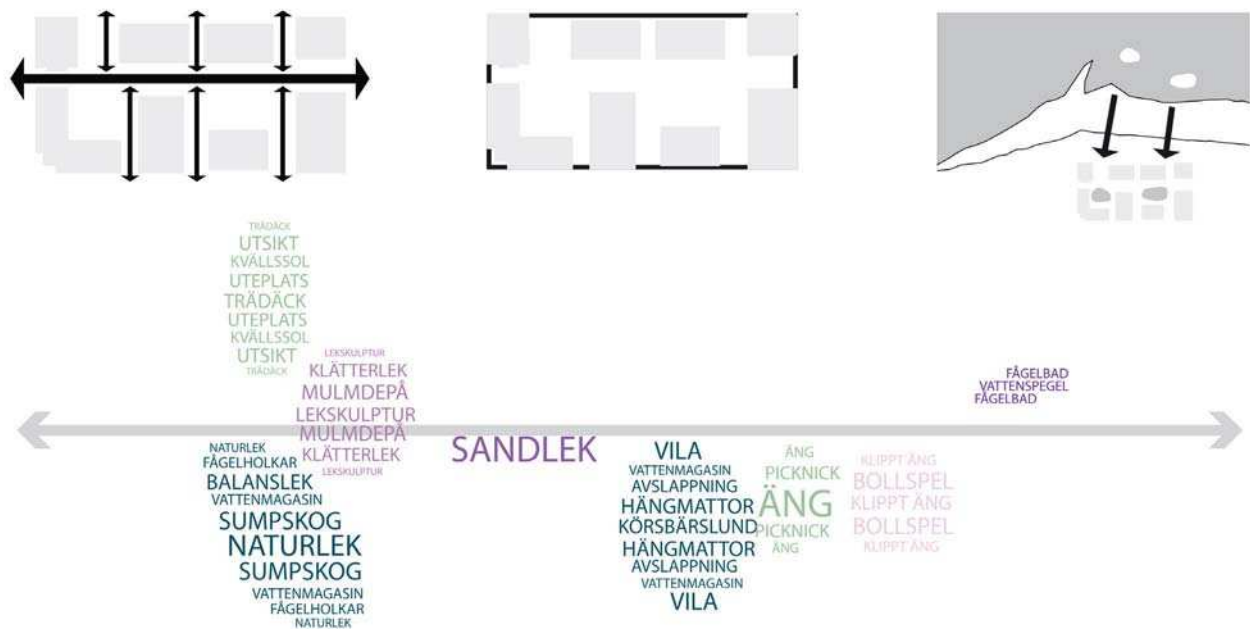

BILD 5:1:3 Illustrationsplan taklandskap

BILD 5:1:4 Sektionssnitt genom kvarteret och gården, sett från Husariviken blickandes norrut

BILD 5:1:5 Gestaltskonceptet för gården

BILD 5:1:6 Murar av ljus granit bildar en kvartersgemensam ram som markerar kvarteret mot omgivande gator.

BILD 5:1:7 Illustration över de lekfulla vattentunnorna

BILD 5:1:8 Illustration över körsbärslunden och ängen

BILD 5:2:I Perspektiv gårdsrummet

5.2 Kv Hornslandet & Kv Sonfjället

Stockholmshem, Erik Wallin, HEBA och Skanska genom Tema Landskapsarkitekter

Övergripande gestaltningskoncept

Utemiljön inom kvarteret består av två bostadsgårdar. Mellan dessa löper en centralt planerad gårdsgata, kallad Husarvikstorget. Husarvikstorget gestaltas av Stockholms stad.

Gestaltningen av de två gårdarna har ett gemensamt formspråk och uttryck, detta för att de två kvarteren ska kännas som en helhet tillsammans med Husarvikstorget. Kommunikationsstråken är gestaltade för att underlätta orienterbarheten inom området med tydliga stråk genom kvarteren samt karaktärsfulla planteringar vid entréer.

De prioriterade siktlinjer som stadsplanen tagit fasta på bevaras och understryks i gestaltningen. Inom grundstrukturen skapas kontrasterande gårdsrum där öppet och slutet spelar mot varandra. Gårdens olika zoner från halvoffentligt via halvprivat till privat hanteras med tydliga övergångar, gränser och materialbehandlingar.

Där gården möter de omgivande offentliga gatorna ska det vara tydligt att det är gårdens material som möter staden. Detta i form av cortenbeklädda murar som bjuder in den passerande till de spännande gårdsmiljöerna.

Byggnadernas fasader bidrar med sina olika storlekar, material och uttryck till en mångfasetterad miljö. Som en balans mot detta ger gårdarna ett lugn genom sin enhetliga gestaltning.

BILD 5:2:2 Illustrationsplan gård

Fokusområden

Miljö

- Utformning av gårdar ska ta stor miljöhänsyn
- Materialval ska genomsyras av hållbarhet och liten miljöpåverkan ur såväl produktionssynpunkt som skötselåsyn
- Utformning av gårdar ska med god dagvattenhantering
- Utformning ska bidra till ekologisk mångfald
- Grönytefaktor ska vara 0,6
- Förekomst av generösa cykelparkeringar och cykelförvaring ska uppmuntra cyklande
- Rimlig skötselnivå

Gestaltning

- Gårdar ska ha en tydlig karaktär
- Gestaltning ska präglas av ett renodlat uttryck med omsorg om detaljerna
- Gestaltning ska verka sammanbindande för bebyggelsens olika uttryck
- Gårdar ska innehålla kontrastverkan mellan öppna och slutna rum.
- Gårdar ska uppfattas som gröna och prunkande, med stor artrikedom och tydliga årstidsväxlingar
- Identifierade siktlinjer bibehålls och stärks för kontakt med intilliggande landskap och vatten

Socialt sammanhang

- Gårdar ska innehålla gemensamma ytor för samvaro, såväl större som mindre med plats i såväl skugga som i sol
- Gårdar ska erbjuda plats för aktivitet och för ro
- Gårdar ska innehålla plats för varierad lek
- Gårdar ska upplevas som trygga samt vara tillgängliga

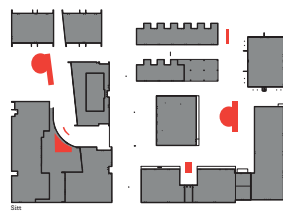
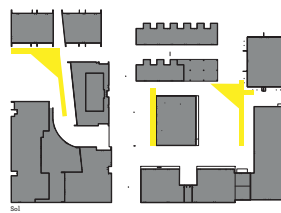
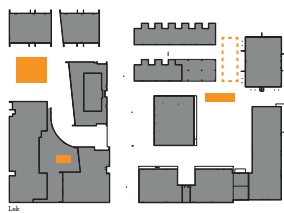
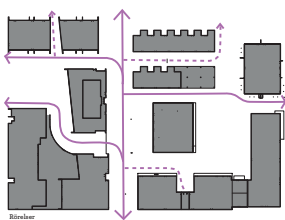

BILD 5:2:2 Illustrationer sociala kvaliteter: Rörelser, Lek, Sol, Sitt

Dagvattenhantering och raingardens

Gårdsmiljön kommer innehålla stråk med längsgående raingardens, dvs. något nedsänkta trädgårdar dit tak- och dagvatten leds och samlas. Växtligheten i raingarden måste periodvis kunna tåla mycket vatten men även uttorkning under perioder utan nederbörd.

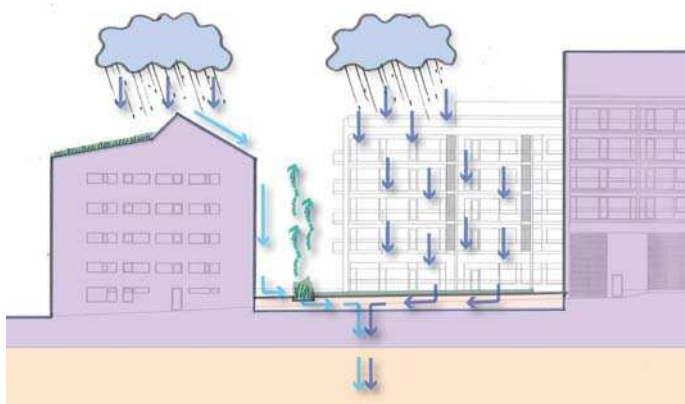

BILD 5:2:4 Principdiagram dagvattenhantering

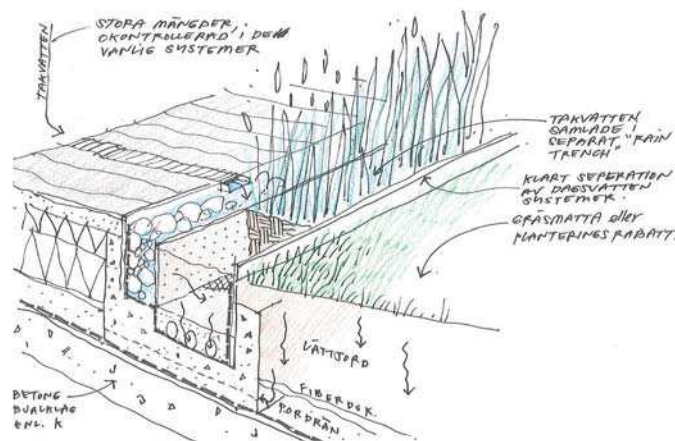

BILD 5:2:5 Axonometri raingarden, referensbilder hantering takvatten i raingarden och rännor

Grönytefaktor

Ambitionen är optimera gårdarnas gröna värden utan att ge avkall på estetik eller tillgänglighet. Material och växter väljs ut med tyngdpunkt på beständighet, utseende samt funktion.

Vi föreslår en diversitet i växtvalet med en stor andel växter av lokal anknytning, speciellt i raingardenpartier där det är viktigt att hitta växter som fungerar i både torr och våt väderlek.

Öppna gräsytor för bollek samt sittytor i lövskugga kantas med varierade busk- och perennplanteringar. Gårdarna ska vara en varierad och stimulerande miljö att vistas i, rika på upplevelsevärden. Detta realiseras med hjälp av buskar och träd med ätbara bär och frukter, naturliga lekredskap i form ekstockar, vilka samtidigt fungerar som hem åt ett flertal insekter. Det kommer också finnas möjlighet till interaktiva aktiviteter i form av odling på hustaken.

Då gårdarna ligger på bjälklag har vi jobbat för att införa tillräckligt djupa växtbäddar vilket möjliggör plantering och etablering av större träd. Dessa träd bidrar till en lummig, grön gårdsmiljö redan från plantering vilket har bevisats vara en stor källa till fysiskt och psykiskt välmående hos bosatta i gröna stadsdelar.

Beräknad grönytefaktor: 0,62

Vegetation och biologiskt liv

Med ett rikt innehåll av växter komponerade med stor artvariation ska helhetsintrycket av Norra 2 likna en frodig oas. Generellt ska växtkompositionen utgå från förädlade arter av växter man kan hitta naturligt i den här delen av Nationalstadsparken och det kustnära landskapet.

Lövprassel och ljudet av fågelkvitter från placerade fågelholkar kommer att bidra till en positiv ljudmiljö på gårdarna som kontrast till stadens övriga ljud. Det kommer också att finnas doftande växter och blommor för att locka till sig fjärilar samt bin från placerade bikupor på gårdarna. Gestaltningen bidrar på detta sätt även till ekologisk mångfald i den nya stadsdelen.

Klätterväxter kommer att finnas på stora delar av fasaderna samt på pergolor inom gårdsrummen. Dessa bidrar ytterligare till en levande och variationsrik karaktär föränderlig över årstiderna.

Flerskiktad växtlighet

Istället för att monotona planteringar med monokulturer ska vegetationen ha en stor artrikedom såväl mellan som inom planteringar. Ambitionen är att skapa en varierad och flerskiktad vegetation som kräver låg skötsel. Fördelarna med en varierad plantering är att planteringarna blir mer anpassningsbara samt mindre känsliga för skiftningar i väderlek då ett flertal arter automatiskt innebär en mångsidighet i egenskaper.

Planteringsytorna berikas med träd, blommande högre buskar och ett bottenskikt av marktäckande perenner enligt de olika skikten trädskikt, mellanskikt och markskikt. Höjden 1-2m hålls fri från alltför skymmande växtlighet för ökad översiktlighet och känsla av trygghet. Variation och dynamik mellan och inom planteringarna eftersträvas och kan påverkas genom exempelvis blomningstid, blomningsfärg, växtsätt, doft, bladformer, frukt, fröställningar, vinterskrud och höstfärger.

Material och möblering

Materialfamiljen för kvarterets gårdar kommer bestå av marksten av tegel. Kanstöd, vertikala avtäckningar på murar, pergolor mm av cortenstål. Detaljer av trä i form av bänkar, specialdesignade sittmöbler, trädäck samt spänger genom vegetationsytor.

Materialen ska hålla en hög miljöprofil och åldras med god beständighet i fråga om både utseende samt hållbarhet. Träet föreslås vara svensk kärnfuru med en kiselbehandling.

Cortenstålet ska vara färdigrostat och fritt från potentiellt miljöfarliga fälln-

ingar. Cortenstålet leker med platsens industriella historia med sitt lite råa uttryck.

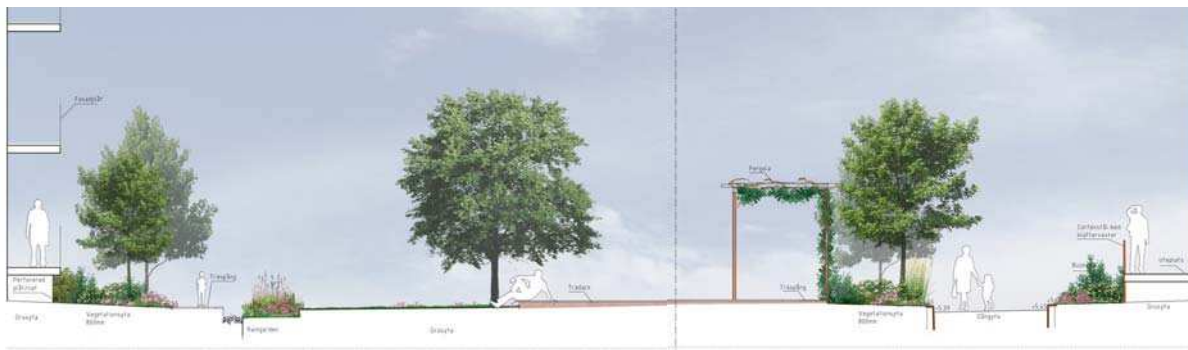
Marktegetlet förslås ha en ljus grå ton, men får med fördel variera lite i mörkhet för att skapa kontraster och ge markytan ett levande uttryck.

På gårdarnas centrala uppehållsytor föreslås väl tilltagna pergolor med en stomme av cortenstål och ett tak av grenar för att få in en lekfullhet och naturlig prägel.

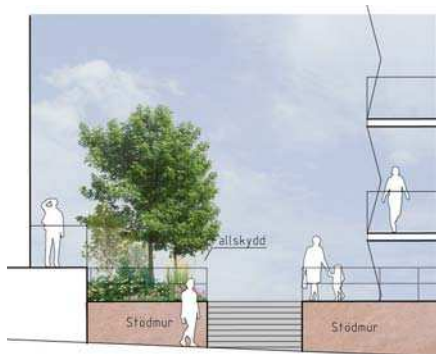
Trappor mot omgivande gator och Husarviken utförs i ljus granit.

BILD 5:2:6 Referensbilder: Trä med omsorg om detaljer, Corten med anknytning till platsens industriella historia, Tegel skapar liv i markytan

BILD 5:2:7 Sektion genom det östra gårdsskummet

BILD 5:2:8 Elevation mot Drevergatan

BILD 5:2:9 Elevation mot Husarviksgatan

BILD 5:2:10 Elevation mot Grythundsgatan

6. Utformning: allmän mark

I detta avsnitt redovisas utformningen av gator, torg och parker som ligger på allmän mark och som ska anläggas av staden.

Området ligger vid Husarvikens strand, i ett mycket gynnsamt läge utifrån närhet till park och natur. Läget mellan de ekologiskt värdefulla Kungliga nationalstadsparken och Hjorthagsparken ställer speciella krav på stadsgrönskan vilket avspeglar sig i de grönstråk som planeras som gatuplanteringar, dagvattenhanteringen och vegetationen utmed Husarviken. All mark inom bebyggelseområdet är nyanlagd. Angränsande befintlig parkmark upprustas och kompletteras med parklek, lekparkers samt planteringar som ska stärka spridningssambanden och de ekologiska värdekärnorna i anslutning till området.

Allmänna ytor består av:

- *Strandparken* längs Husarviken. Sammanhängande gång- och vistelsestråk utmed Husarviken med utsiktsplatser, gräs och träd. Småbarnslek.
- *Kontorsparken*. Upprustning av befintlig park.
- *Husarvikstorget*. Gångfartsyta med flexibelt användande och generösa upphöjda planteringar.
- *Vågtorget*. Mindre torgyta i söder längs bergskärning med befintligt vildvin.
- *Bobergsgatan*. Huvudgatan i området med grönskande mittremsa för infiltration av dagvatten.
- *Husarviksgatan*. Gångfartsgata längs Strandparken.
- *Lokaligator* med grönska och dagvattenhantering.

6.1 Park

Strandparken

Strandparken är ett långsträckt grönt parkrum i mötet mellan den nya bebyggelsen och Husarvikens vatten. Mot den gamla strandskoningen och vattenrummet finns en värdefull trädridå som tas tillvara och på sina håll gallras. Strandskoningen restaureras där det är nödvändigt.

Promenaden längs stranden anpassas efter befintliga trädplacering. Gångvägen belagd med stenmjöl vidgar sig stundvis till små platser där tillfälle ges till möten, boulespel m.m. Sittplatser ordnas och vägen skapar god möjlighet till promenad och löpträning. Goda förutsättningar finns också för att lätt ta sig vidare ut i Norra Djurgårdens friluftsområde. En lekplats för mindre barn placeras in som en händelse längs med promenaden. För ökad parkkänsla och rumsbildare planteras träd på lämpliga platser, företrädesvis utmed Husarviksgatan.

Nivåskillnaden mellan den långsgående Husarviksgatan och strandparken tas upp av en mjuk slänt som kan användas för både lek och vila.

I förlängningen av varje gata som mynnar ut mot Husarviken sträcker sig gångförbindelser till utsiktsplatser vid vattnet. Gångförbindelserna går via trätrappor och ramper ned till strandparkens nivå, över parken och ut mot strandkanten. De säkerställer en kontakt med vattnet och skapar identitet och tillhörighet. Utsiktsplatserna som utformas i hårt ädelträ blir viktiga för både möten och avskildhet längs stråket.

BILD 6:1:1 Perspektiv Strandparken

Kontorsparken

Av den befintliga parken återstår idag stora mäktiga träd, gräsmattor och grusgångar. I samband med exploateringen rustas parken upp och anpassas till ett modernt nyttjande och underhåll.

Grönska, skuggspel och lugn eftersträvas i denna lilla park. De stora befintliga träden bildar även fortsättningsvis ryggraden i anläggningen och nya träd och blommande

buskar planteras. Karaktären av en park i romantisk stil typiskt för 1800-talets senare del behålls och utvecklas, med mjukt böljande promenadstigar som indelar grösytor i organiskt formade kvarter. Kvadermurar i granit med smidesräcken och grusbelagda vägar är tidstypiska från parkens tillblivelse och kommer även fortsättningsvis vara karakteristiska element. En lekplats anläggs i anslutning till förskolan i kontorsparkens östra del.

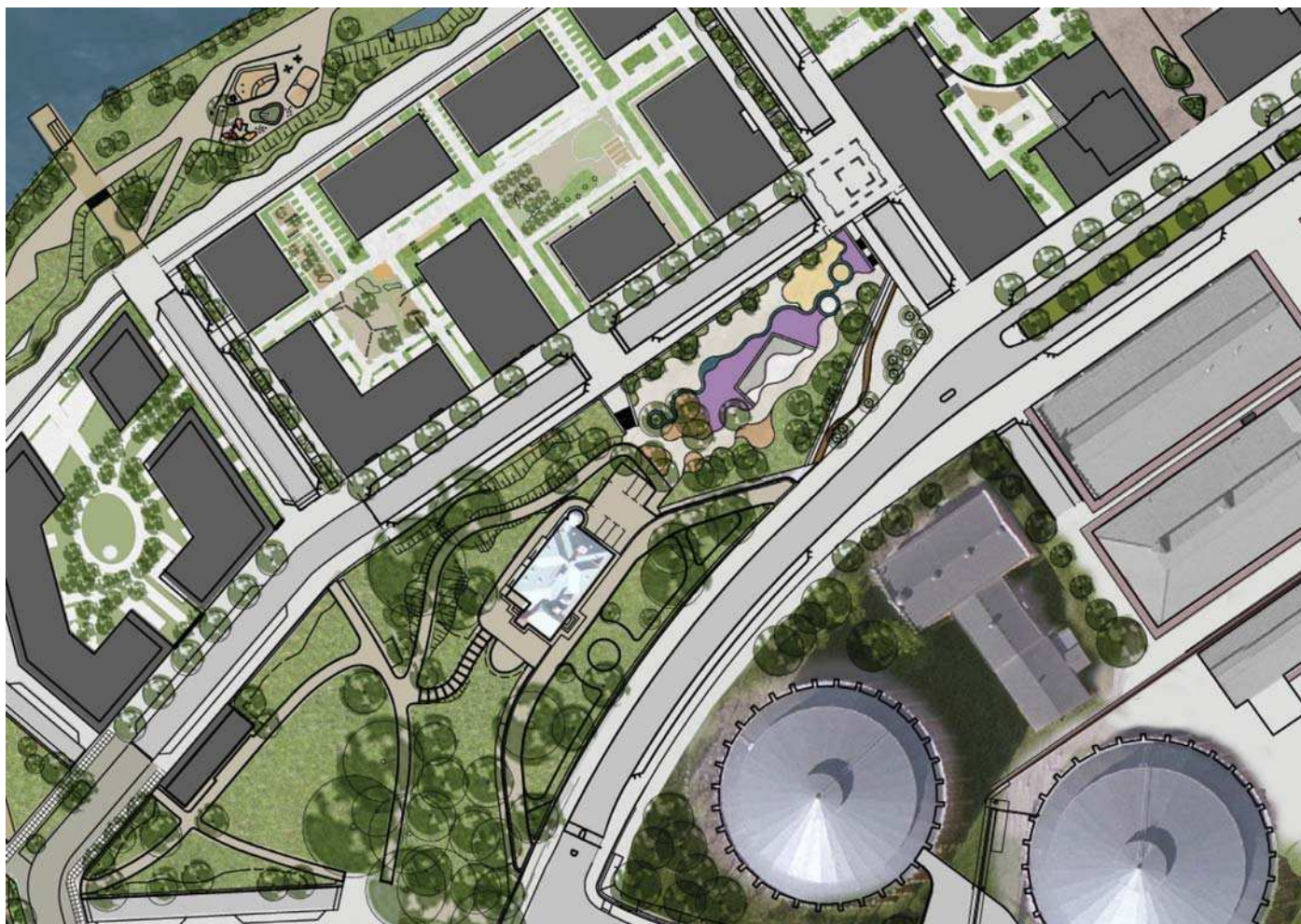

BILD 6:1:2 Planillustration Kontorsparken

Kontorsparken - Förskolegård

Förskolegården ligger upphöjd i förhållande till kringliggande gator i Kontorsparkens nordöstra del. Befintliga och nya träd av olika sorter, karaktär och storlekar ger tillsammans med branta bergskanter bevuxna med vildvin en skogskänsla från kringliggande gator och Vågtorget. Delar av gården byggs på förskolebyggnadens tak och ansluter till den befintliga parkmarken. Gården nås tillgängligt via Kontorsparkens parkvägar. Från Jaktgatan kan besökare ta sig upp på gården via en generös trappa alternativt en hiss. Från Vågtorget leder en mindre trappa upp till gården.

Förskolegården ligger på allmän parkmark. Det är en of-fentlig parklek som kommer nyttjas av förskolan. Gården är indelad i tre zoner med olika funktioner. En trygg zon,

en rörelsezon och en vild zon. Den trygga zonen ligger i anslutning mot Jaktgatan och förskolans entréer. Här kan barnen sitta vid bänkbord, leka i sandlåda eller lära sig odla. Rörelsezonerna ger utrymme för mer aktiv lek så som cykla, gunga, åka rutschkana, klättra på gummikullar och gå balansgång. Ett lekfullt utformat staket delar in rörelsezonerna i två olika delar, småbarnslek och parklek för större barn. I den vilda zonen bevaras den vackra befintliga parkmarken. Här kan man grilla, klättra i träd eller leka bland stock och sten. En slingrande träbänk bildar en tydlig avgränsning mot naturmarken.

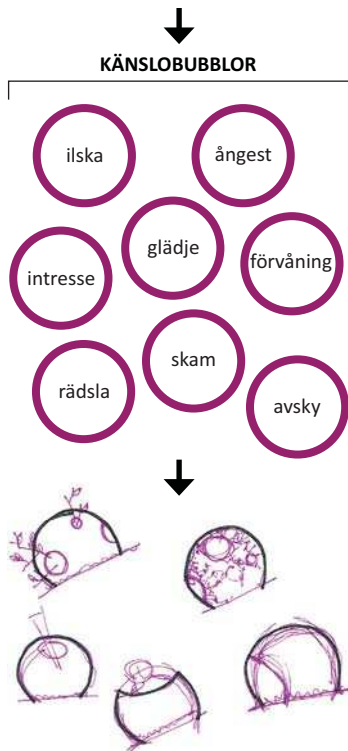
I de tre olika zonerna finns kojor i form av små känslobubblor med olika möjligheter för barnen att ge uttryck åt sina känslor "affekter".

BILD 6:1:3 Strategi zonindelning östra delen av Kontorsparken

AFFEKTER

Ordet affekt används om medfödda, grundläggande känsloreaktioner som tar sig direkta kroppsliga uttryck, främst i ansiktsmimiken. Amerikanska psykologen Silvan Tomkins (1911-1991) identifierar åtta affekter. Två positiva: glädje och intresse, en neutral: förvåning, och fem negativa: ilska, rädsla, ångest, avsky och skam.

Känslobubblor är små lekhus/kojor som ger utrymme för lek och känslouttryck. Det finns en känslobubbla för vart och ett av Tomkins affekter.

BILD 6:1:4 Planillustration och beskrivning östra delen av Kontorsparken

BILD 6:2:1 Perspektiv över Husarvikstorget

6:2 Torg

Husarvikstorget

Husarvikstorget ligger centralt i området, placerat mellan kvarteren i östra plandelen. Torget är en förlängning av ett framtida rörelsestråk genom gasverksområdet från Hjorthagen. Husarvikstorget ska möjliggöra ett flexibelt användande där bilister kör på de gåendes villkor. Upphöjda planteringar skapar rumslighet och ger goda sittmöjligheter. De generösa planteringarna ger förutsättningar för en rik och frodig grönska. I bottenvåningarna kring torget möjliggörs för verksamheter att etablera sig vilket ger förutsättningar för ett aktivt stadsrum.

Torget ses som en sammanhängande yta utan nivåskillnader där kör-, gångtor och platsbildningar hålls samman av beläggningar och mönstersättningar. Dagvattnet leds till en centralt belägen dagvattenränna och passerar genom planteringarnas växtbäddar. Markbeläggningen kan utgöras av marktegel i mönstersättning i en brunröd färgton samt betonghållar/naturstenshållar alternativt gatsten. Torget länkas samman med gårdarna genom markmaterialet. Det tydliga och organiska formspråket på gårdstorget står i kontrast till de privata gårdarna och tydliggör skillnaden mellan offentligt och privat. Fortsatta utredningar pågår för torgets gestaltning. De muromfattade planteringsytorna fortsätter ner mot Husarviksgatan och ger en ekologisk koppling till strandparken med stark karaktär.

Vågtorget

I korsningen Bobergsgatan – Grythundsgatan skapas en mindre södervänd torgyta i anslutning till en befintlig bergsskärning. Torget planteras med trädgrupper och får ett böljande och varierat beläggningsmönster av betong

BILD 6:2:2 Perspektiv rampen från Husarvikstorget ner till Husarviksgatan

och rosttrött stål. Sittplatser placeras i skydd av den vildvinsklädda bergsväggen. På torgytan finns möjlighet att placera en mindre serveringsbyggnad/kiosk och cykelparkering.

BILD 6:2:3 Illustration ljussättning av befintlig bergvägg på Vågtorget

BILD 6:3: I Perspektiv över huvudstråket genom den nya stadsdelen, Bobergsgatan

6:3 Gator

Huvudstråk

Planområdet inkluderar i söder Bobergsgatan, den framtida huvudgatan genom Gasverksområdet. Denna utformas som en esplanadgata med bredare trottoarer, enkelriktade cykelbanor, trädplanteringar, längsparkering och körfält. Mittremsan är generös med träd och markvegetation samt omhändertagande av dagvatten. Gatans bredd och utformning medger att en framtida stadsspårväg kan dras här och förbättra tillgången till kollektivtrafik ytterligare. Vid en sådan lösning dras spåren i delad körbana med bil och buss.

Trottoarer och övriga gångytor beläggs med betongplattor med inslag av gatsten, körytor och cykelbanor med asfalt. Trädgaller, trädskydd och vissa övriga detaljer utförs i rosttrög plåt.

Längs gatan möjliggörs för verksamheter att etablera sig genom anläggandet av lokaler i förhöjda bottenvåningar. Den befintliga gasverksbebyggelsen öppnas för nya verksamheter att etablera sig. Ambitionen är att skapa ett levande och attraktivt stadsrum där den befintliga, kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen möter den tillkommande stadsbebyggelsen.

Lokalgator

Alla gator utformas med system för omhändertagande av dagvatten. Längs Jaktgatan planteras gatuträd till vilka dagvattnet leds via rännstensbrunnar. Längs Grythundsgatan och Taxgatan leds dagvattnet till frodiga planteringar med olika träd och varierad markvegetation. Spänger av rosttrög stålplåt skapar tvärförbindelser över planteringarna. Även trädgaller, trädskydd och planteringsräcken utförs av rosttrött stål. I övrigt utformas gatorna som "standardgator" för nya utbyggnadsområden, med asfalt på körytorna, kantstöd av granit och betongplattor på gångytorna. Parkeringsytor beläggs med betongplattor av mindre storlek.

Husarviksgatan

Husarviksgatan utgör en sammanbindande länk mellan planområdets kvarter och Strandparken i norr. Den utformas som en gångfartsgata där bilister och cyklister samsas på de gåendes villkor. Husarviksgatan får en beläggning av ljus asfalt. Den sida som möter parken har en böljande form markerad av en fris i rosttrött stål. En möbleringszon med sittplatser och belysningsstolpar löper längs gatans södra sida, även den i rosttrött stål. Gatans dagvatten leds ytligt till Strandparkens infiltrationsytor.

BILD 6:3:2 Perspektiv över lokalgatan Grythundsgatan med dagvattenhantering i frodiga planteringar

BILD 6:3:3 Perspektiv över lokalgatan Husarviksgatan

6:4 Utrustningsprogram

Ett utrustningsprogram för den nya bebyggelsen i Hjorthagen har tagits fram. Utrustningsprogrammet är tänkt som ett stöd vid projektering av gaturum, parker och kvartersmark i de olika delområdena i Norra Djurgårdsstaden. Det ska ge riktlinjer för materialval, färgsättning och karaktär på utrustning. Det innehåller också delar av belysningsprogrammet. Vissa föreslagna produkter som stamskydd, markgaller och pollare utformas specifikt för den nya stadsdelen. Andra är hämtade från olika utrustningsföretag. Utrustningsprogrammet ska vara en sammanställning av de produkter som ska användas i området.

Målsättningen med programmet är att skapa en enhetlig stadsmiljö. Utrustningen ska bidra till att hålla samman den nya stadsdelen samt att ge den en egen karaktär som förstärker områdets ursprungliga industriella identitet. Den valda utrustningen ska ha ett enkelt och kraftfullt uttryck och ska fungera både i den bevarade äldre bebyggelsen av tegel och i de nya bostadskvarteren.

6.5 Färgsättning

Norra Djurgårdsstadens färgskala för de offentliga elementen föreslås gå i grått och rostrött. Dessa färger går i ton med både den äldre tegelarkitekturen och de moderna bostadskvarteren. Kulören ska vara ett sammanhållande element i området och omfatta all utrustning. Den utrustning som målas föreslås ha färgen RAL 7043. Exempel på element som kommer att målas är metalldelar på bänkar, räcken, elskåp, p-mätare och ovanjordiska sopnedkast. För att skapa enhetlighet kan samma färg även användas på målade detaljer på byggnader som stuprör och skärmtak.

6.6 Material

Den offentliga möbleringen ska lyfta fram och bevara områdets ursprungliga industrikaraktär med robusta och enkla material. Det är viktigt att materialen är tidlösa, har lång hållbarhet och till största del är underhållsfria. Materialen skall i så stor utsträckning som möjligt vara miljövänligt producerade. Som genomgående material i området föreslås granit, trä, gjutjärn och cortén.

6:7 Belysning

Principen för utformning av belysning och armaturval är att det skall vara mycket diskret. En armaturtyp för gator, Scala Midi, och en typ för parker, Hess Novara. Design och färgsättning är vald med tanke på att det skall fungera både i nybebyggelsen och i den historiska gasverksmiljön. På utvalda platser utförs anpassad effektbelysning som komplement till allmänbelysningen. Ett belysningsprogram för hela utbyggnadsområdet är framtaget, daterat 2008-02-14, med senare uppdateringar

6:8 Konstnärlig utsmyckning

Ett övergripande program för offentlig konst har utarbetats tillsammans med Stockholm Konst.

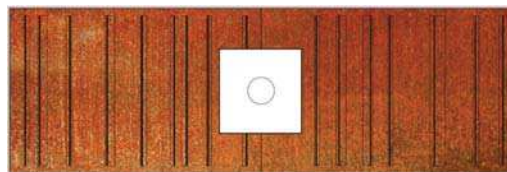

BILD 6:4:1 Markgaller

BILD 6:4:2 Stol

BILD 6:5:1 Färg RAL 7043

BILD 6:6:1 Mur mot förgårdsmark

BILD 6:7:1 Belysningsexempel
Scala Midi

BILD 6:7:2 Belysningsexempel
Hess Novara

6:9 Skyltning / Vägvisning

Skyltning och vägvisning utformas dels så att antalet skyltar minimeras genom samutnyttjande av stolpar dels så att orienteringen inom området speciellt beaktar behov för personer med nedsatt orienteringsförmåga.

6:10 Tillgänglighet och användbarhet för funktionshindrade

Genomförandet och utformningen av den tillgänglighetssatsningen för planområdet regleras väsentligen i andra former än i detta kvalitetsprogram för gestaltning. Detaljplanen reglerar utformningen av kvartersformer, angöringsavstånd, lutningar på yttre gatu- och gångvägssystem mm. PBL, BVL med tillhörande förordningar och BBR ställer krav på tillgänglighet och användbarhet för personer med nedsatt rörelse- och orienteringsförmåga.

Kommunfullmäktige har beslutat att Stockholm ska bli ett föredöme i fråga om tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsnedsättning av olika slag. Det övergripande målet är att Stockholm ska vara världens mest tillgängliga huvudstad. Det finns utöver bestämmelser och lokala politiska beslut ett antal dokument som ska vara vägledande för utformningen av yttre och inre miljö i syfte att åstadkomma en förebildligt god tillgänglighet och användbarhet för personer med funktionsbegränsningar. I exploateringsavtal/tomträttsupplåtelse finns särskilt avsnitt om tillgänglighet och hänvisning till:

► ”Stockholm – en stad för alla”, stadens reviderade utemiljöprogram/ Riktlinjer för handikappanpassning i utemiljön.

Vägledning för bostadsutformningen bör också sökas i följande dokument:

► ”Bygg ikapp handikapp”, Byggtjänst och Hjälpmedelsinstitutet, 2001

